96

1870 ЛЕНИН ВАЬХАВ, ВАХ, ВАХАРГВА! 1965

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIайн обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советан Министрийн Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 48 (4061). | ЕРА, 22 апрель, 1965 шу. | Мах 2 кап.

В. И. ЛЕНИН.
РСФСР искусствай заслуженни деятела П. Васильева дехка сурташ.

В. И. Ленин ЦIеча майдане къамаьл деш ва.
ТАСС фотохроника.

ЛЕНИНАХ ЙОЛА СТИХАШ

Дж. Яндиев

Лелар адамаш дог дилла
Таьзета долхаш санна гIийла
Из Iаьржа кхоллар кхелла
Бале дохадаь дог, уйла.

Лелар уж, адамаш, лелар
Шоай баьччa варга сатувсаш,
КIордаьаь из мисна вахар,
Аьргача къело саIувдаш.

Набарах адам сомадаьккха
Говзача баьрес дын санна,
Мискай мохк тIаьнашта баьккха
Из хьалхаваьлар турпал хинна.

ТIаккха хувцаделар дуне
Лаьттар вахар эргадаьлар,
Нхаьчар адамашка хозане
Къебарий уйла гIозъяьлар.

Из даьр вар:
Къоча наьха юхь кIайяь,
Цар сагота дуне айдаь,
Ше морг нанас кхы вергвоаца,
Ер дуне мел латт леpгвоаца,
Вай сий дола баьччa — Ленин.

ЛЕНИНЦА—КОММУНИЗМАГА

Тахан советски наха а дерригача дунен тIарча къахьегамхоша а белгалдоаккх дерригача дунен тIара революционни болам -шийн цIерца бузэабенна вола сийлахь-воккха Ленин ваь 95 шу дизар.

Вай планета тIарча къахьегамхошта, дерригача прогрессивни адамата, хьалхашка даим бахаргбола Марксей Энгельсей хьехам дIахо дегIабоалабаь саг, эксплуатацена кIал латтабаь саг, эксплуатацена кIал латтарий баьччей хьехархои, керда вахар хьадийлла саг ва В. И. Ленин. Цо дIахо творчески дегIайоалаьй марксистски теори, цунах кердача замо маяххара а адамо коммунизмага хьу никъ сийрдабоаккхаш а бола хьехам баьб. В. И. Ленина хьаьй революцена керте отта а цунна кулгалде а могаргдола кердача тайпара йола, бокъонца йола марксистски парти. Цу парте гIулакхащца дувзаденна да революционни къовсаме къахьегамхоша даьха дерригa толамаш, дунен тIа эггара хьалхара болхлойн ахархойн паччахьалкхе хьахилар, халкъо социализми коммунизми хьалъеча яьккха котало.

Дерригача вахаро, вай заман историе хьахьокх ленинизма идеяш, Ленина парте идеяш, цунна карагIдийнараш дунен тIарча дерригача адамашта мел лоархIаме да.

Дукха ха йоаццаш а тIехьа дерригача дуненна доал ше деш яр капитализм, къахьегамхоша чIоагIа сатессаш дола хIама мара дацар социализм. Цхьабакъда, историе чухь керлизм. Цхьабакъда, историе чухь керда зама хьайийлла йола Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци хиннaчул тIехьагIа овлангара хувцаделар дунен тIара хьалаш.

В. И. Ленин ва адама кердача обществении строяга бода никъ хьабийллача цу революцена хьалха лаьттар а социализм хьалъе йолаьяр а. Ялх шера лаьттав из пролетарски паччахьалкхенна керте. Iалаьмате дукха интервенташи чура контрреволюцин эша а яь, цу шерашка тIема хьалашкара машара хьалашка баьккхар парте мохк, халкъа боахам юхаметтаоттабеча доккха толамаш даьхар.

Вай парте даим ларде лувц Ленина хьехам, керда вахар хьадеча ше боаккхача хIара гIапаца из нийса хилар хьахьокх, дIахо дегIабоалабу. Цхьанна а халонах юха ца йоалаш мохк коталонгара коталонга бут Советски Союза Коммунистически парте.

Коммунистически парте хьалхленца халкъо дукхача шерашка баьча балха итог я СССР хьаяь социализм. Общества социальни а политически а структура хувцаяларца, эксплуататорски классаш дIаяхарца, саго сага эксплуатаци ергйоаца хьалаш оттадарца, болхлоштеи ахархоштеи юкъера цхьоагIо, халкъий доттагIал, вай мехка хьахинна социальни а национальни а моастагIал фуд ховш йоаца моральни а политически а гIулакхашка диллача цхьанна а хIамо йохоргйоаца керда общество — из дерригa а социализм котъяларца дувзаденна да. Парте хьалхленца толамца чакхдаьхад вай халкъо дерригача дуненна а исторически лоархIам бола декхараш: кхоачашъяьй мехка индустриализаци ярей юрта боахама коллективизаци ярей ленински план, чакхъяьккхай культурни революци. Цо торо хилийтар бIаьшерашка тIехьабиса лоархIаш хиннача мехках исторически лоацача хана чIоагтIа дегIаена, экономически низ бола, космос карасрзаеча дуне цецдоахаш дола гIулакхаш деш йола паччахьалкхе е.

Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци хиннaчул тIехьагIа политически, боахама, культура гIулакхашка диллача вай халкъо мел боккха гIа баьккхаб хьахьокх вай республика дегIаяро. Советски Iаьдал далалехьа паччахьа Россе йистошка даьдача тIехьадисача мехкех цаI бар Нохч-ГIалгIайче. Ленински къамий политика байракха кIал чIоагтIа дегIаена промышленность, механизированни юрта боахам, лакха культура йола республика а хинна дIаэттай из хIанз. Вай мехка массайолча моттиге меттел доазол дехьа а кхоач вай республика промышленносто арахеца продукци, юрта боахаме къахьегамхоша шерашера миллионаш пунташ ялат, ээараш тоннаш шекара свекла, хьайбай продукташ тел паччахьалкхенна. Паччахьа хана хинна къиза къел дIаьвинай лоаман сага цIагIара, ирaзе вахар, лакха культура дIаэттай цун метта. ДIаьвинай дешар ца ховш нах хинна ха, лоаман кхалсагага маIача сага нийсса бокъо кхаьчай. Хувцаденнад лоаман сага духовни сибат а.

Советски Союз низ болаш хилар дуккхазза а бIаргадайнад дуненна. Сийлахь-боккха Даьхен тIом болча хана ерригa Европа гораоттаяь лийнна фашистски эскар цо эшадаро дIагойтар дуненга, социализма общественни а паччахьалкхен а строй, цун адама низ, Ленина парте кхедаьча советски халкъа барт-цхьоагIо, денал, лоIам. Из тIом чакхбаьнна 20 шу доалаш латте а дерригача дунен тIа тIа-тIа спийрдагIа леп халкъаш фашизмана кIалхара дахара Советски Союзо даьча турпала гIулакхий сий.

В. И. Ленин чIоагтIа тешаш вар Советски Россена тIехьа кхыдола халкъаш а социализмага бодача новкъа даргхиларах. Историе ше хьахьекхад хIанз из бакъ хилар. Европан Азеи аренашка шерра дIаяьржай хIанз социализм. Американски континенте а тIадувлаш латт социализма зIирграш. 20 шу гаргга да дунен социалистически система хьахинна а дегIаухаш латта а. Исторически прогресса керттера фактор а хинна дIаэттай из хIанз. Социалистически паччахьалкхенаш шоайла чIоагIагIа кхота ме лу, царна юкъера барт-цхьоагIо, вежарий гIулакхаш дегIа ме ух, совбоал социализма низ, дунен халкъашта юкъера цун лоархIам.

Цудухьа ше интернациональни хьехам хиларга хьежжа, дерригача халкъий цхьаттара бокъонаш хилийтара, царна юкъера доттагIал чIоагIдара, пролетарски интернационализма принципаш шерагIа йоаржаяра къовсам лоаттабу ленинизма. Ший беррига низ тIабахийта хьаллоац денгара денга дегIаухаш латта болхлой класса революционни болам, халкъаша лоаттабу къамаш мукъадахара къовсам, царна юкъера барт-цхьоагIо чIоагIъю, мукъадувлаш латтача халкъий паччахьалкхений социалистически лагерцара бувзамаш чIоагIду.

ХIанзарча хьалашка вай партена а дерригача халкъа а хьалхашка латта керттера декхар коммунизма материально-технически база хьаяра, къахьегама овсарле лакхъяра лоаттабу къовсам шерра боаржабар да. Экономика сихха дегIайоалаяр, материальни производства дерригача доакъошка къахьегама эффективность лакха хилийтар из да хIанз беррига низ тIабахийта де дезар.

Укх шера март бутт бовш хилар СССР юрта боахам дIахо дегIабоалабара динза даргдоацарий хьакъехьара решенеш тIаийца КПСС ЦК Пленум. ДIахо юрта боахам дегIабоалабара парте де лаьрхIа гIулакхаш кхоачашдара беррига къахьегамхой оарцагIбахар да партийни организацей керттера декхар. Эггара хьалха де дезар да бIаьстан балхаш ханнахьа а дика а дар, ерригa культураш дикагIа йолча агротехнически ханашка дIаер.

ЦIаккха сий доврглац Ленина идеяй, хIана аьлча исторически дегIаахара законашка хьежжа я уж. Дерригa адам эксплуатацена кIалхара даккхар, Лаьттан тIа Машар, Къахьегам, ПаргIато, Нийсхо, Вошал, Ираз оттаделга да цо де лерхIар.

ЛЕНИНСКИ ПРЕМИ—

ИСКУССТВАИ ЖУРНАЛИСТИКАИ ДАЬКЪЕ ЭГГАРА ДОККХАГIА ХIАМАШ КАРАГIДАЛАРАХ

Литературан искусствай даькъе Ленински премий телача комитето соцам баьб 1965 шерара Ленински премий искусствай журналистикан даькъе эггара доккхагIа хIамаш карагIдувларах акхарна яла: Моссовета цIерахча академически театре оттаяьча «Маскарад» яхача спектакла режиссера Ю. А. Завадскенен Арбенина роль ловзаьча Н. Д. Мордвиновнен, Л. Б. Когана — концертно-исполнительни болх барах (1962—1964 шерий программа); режиссера Г. М. Козинцевнен Гамлета роль ловзаеча И. М. Смоктуновскенен — «Гамлет» яхача художественни фильмах; М. В. Куприяновна, П. Н. Крыловна, Н. А. Соколовна (Кукрыниксашта) — «Правда» яхача газета тIеи «Крокодил» яхача журнала тIеи кепа етташ арайийннача дуккхача политически карикатураех; С. С. Смирновна — «Брестски крепость» яхача книжках.

(ТАСС).

ЛЕНИНСКИ ИДЕЯШ КОТЪЯЛАР

ЦIаккха а ца дайннача тайпара сиха хьалхашкахьа ух дерригдунен истори. Тайп-тайпарча мехкашкара, тайп-тайпарча континенташкара нах тIа-тIа дукхагIа теш марксизма-ленинизма сийлахь-боккха хьехам нийса хиларах, общество хийца эргаяккхара бIарчча зама шийн гIулакхащцеи цIерацеи ювзаенна волча В. И. Ленина белгалбаьккха никъ Iалаьмате кIоаргача хьаькъалера хиларах.

Маркса-Энгельса хьехам дIахо а хьош, творчески дегIа а боалабеш, Ленина бокъонца бакъ а даь хьахьекхар империализм ярах йоxкалуш, леш йоагIа капитализм хилар. Марксизмах чIоагIале а еш, кердача исторически заманца нийсдаь цо хьадийлар пролетарски революцеи социализм хьалъяреи законаш.

Общественни дегIаахара процесс дика кхета а еш, тIехьагIа хургдар хьалхxе бIарга а гуш, Ленина хьахьекхар колониальни система йохаргхилара, дунен революционни, коммунистически болам дегIабоагIаргхилара наькъаш.

Тахан массанена а бIаргагуш да баьччана хьалхxе а гуш хинна хIамаш мишта кхоачашхул, даиман ахаш хургйолча ленински идеяй сийлахь-доккха бакъдар кот мишта дувл а чIоагI а луш дIа мишта увтт а. Шийн гIулакхаца, уйланца, шийн детаца Ленин вахаш ва вай вахарен къовсамеи хIара денца, миллионаш болча наьха къахьегамца.

Владимир Ильич ваь ди белгалдоаккхаш парте, беррига советски наха юха а шоай никъ нийсбу Ленина белгалдаьхача гIулакхащца, ленински революционни Iилмаца.

Цу дикача традицех доагтIача тайпара, хьожаргда вай советски халкъо, дерригача дунен тIарча къахьегамхоша сенца белгалдоаккх Владимир Ильич Ленин ваь 95 шу дуза ди.

1.

Коммунизмага бодача новкъа боккха, хала, турпале никъ баьб ленински парте хьалхлеш долча вай халкъо. Россерча къахьегамхоша пролетариата диктатура оттайир, социализм хьалйир. ХIанз Советски Союз чуеннай тIагIертта коммунизм хьалъяра юкъагIа. Цун декхарашта къоастам баьб XXII съезде тIаийцача КПСС Программа тIа.

Кхоачам боллаш шера болийтеш вай боаха гIа? КПСС Программа толамца кхоачашъяра де мел дезар дой-теш советски наха?

Мехка чIоагIалеи вахар оттадара низеи къоастам беш дар эггара хьалха цун производительни (хIама кхолла) низаш дегIадахнар да. Дерригача дуненна дика гуш да вай промышленностан юрта боахамеи продукци сихха дегIаухаш хилар. 1963-ча шера хиннaчул 7 процент алсамъяьлар СССР общественни продукт укх дIадахача шера. Болх бе йолаелар 600 керда йоккха промышленни предприяти. 12 процент тIакхийтар юрта боахама продукци.

Хьаштдоллаш йолча республике, области, городе, районе холуш да хадданза а тIа-тIа дукхагIа алсамйоалаш а экономика дегIаухаш хилар. Ала тарлургда: вай экономика-м хьалхагIа а ихай лакхарча темпашца дегIа, фуд укхаза керда? Цхьабакъда, цкъа-дале, процента иттлагIча даькъа а, кхыметтел бIоалагIча даькъа а продукци алсамъялар — хIанз цунах Iалаьмате йоккха цифр хул. ХIаьта, шозлагIа-дале, из керттердар а да. промышленностан юрта боахамеи структуре доккхий прогрессивни хувцамаш хул, дикалгахьа эза эргаювл экономически дегIаахара ерригa процесс.

ЧIоагIденнад кхоане шоай йола индустре доакъош (масала хими) дукхагIа дегIаухилга. Шерра юкъекхувлаш да автоматикацеи электронни техникацеи бувзам болаш йолча машиний, приборий, аппаратура тайпаш. Эффективность кIезигагIа йолча доагора, бедала, материалий метта эффективность дукхагIа яраш лелаю. Тоаеш, шаьръеш йоагIа производства технологи сихъяьй Iилман-технически прогресс. Кхы а дукхагIа лакхлуш боагIа Iилман лоархIам, юкъарчал доаццаш бола производительни низ из хиларах тарра.

Хозза хьисап дел оаш соахкарча цифрай: дукхача кхыча доакъоел шозза-кхозза сихагIа дегIанхай химически промышленность; эггара лоархIамегIарча машиний, механизмай, аппаратий, кхыйолча оборудоване кхо эзар совгIа керда образецаш кхаьчай предприятешка. Кхашка араяьннай 222 эзар керда трактори 78 эзар керда ялатий комбайни Ерригача промышленни продукцех кхо дакъа дича царех ши дакъа хьакхаьчад къахьегама овсарле лакхъяра чотах, хIаьта Ленина ма яьхадий къахьегама овсарле лакхйнча мара йиш яц «хьадда коммунизм хьалъярга довла».

Дог гIоздоаккхаш да вай Iилмахошта карагIдаьннараш а. Космически кемаш ахийтаро а, хIаьта иштта космически аренашка тайп-тайпара спутникаш ахийтаро а хьахьекхад советски сага гени мел чIоагIа низ болаш я, цар каракхачийтай дуккхача маьхера керда информацеш. Боккхача хьехаме да квантови электроника, атомни энергетика дегIайоалаярен юкъеозярен даькъе, полимераш хьаяра даькъе мехкдаьтта углеводородех микробиологически методаца белок яккхара даькъе Iилмахоша даь тIеххьара балхаш.

Промышленни юртбоахамеи производство дукхалла а дикалла а дегIайоалаяр, коммунизма материально-технически база хьалъярна керттера хьал. Ларда пенаш, тхов боацаш цIенош хила йиш яц, иштта мара чIоагтIа дегIаена экономика ца хилча, шортта материальни духовни беркаташ ца хилча коммунизм а хила йиш яц. Цудухьа парте шийн эггара лоархIамегIарча декхарех лерхI иштта **халкъа материальни хьал-торо лакхъелга, социалистически демократи дIахо дегIайоалаелга, керда саг хьалкхевелга.**

В. И. Ленин дерригa вахар — из кхы тIатоха хIама доацаш селла дика хьокхам ба материальни гандаш хьаеш волча, шийн паччахьалкхенна доал деш волча къахьегама сага йоакхо мишта е еза. Ленина яздаьд, социализм ярах мишта строй я аьлча, из я шийна чухь «паччахьалкхено алхха тешабаь ца Iеш, дикача болхлошка дикагIа дола вахара хьалаш дIакхоачийташ» йола строй, цига «балха доал де йиш а я декхарийла а ба тIа-тIа дукхагIа болхлойн ахархойн—къахьегамхой», яхаш, хIаьта миллионаши миллионаши бола къахьегамхой керда общество хьалъяра юкъеозаро тешшаме хулийт «из общество хьалъе йиш хилар а дика камаьхал а йоалаш хьалъергхилар а».

«Дерригa а сага духьа, саг паргIата ваккхар духьа» — ленински парте вахара закон а хинна дIаэттай из лозунг. Хьавцаргда вай алха дIадахача цхьан шера хьакъехьара цхьадола бакъдараш. Кердача цIеношка ваха хайнав 10 миллион советски гражданин. 5,3 процент алсамъяьннай розничниг товарооборот. Кердача школашка деша чудахад 1 миллиони 600 эзари бер, хIаьта школе деша даха ха кхачанза долча берий учреждешка йиш хиннай кхы тIа а 500 эзар совгIа бер дIачуэца. Нахага дIакхоачача общественни фондашкара бахархошка дIакхаьча льготаш 36,6 миллиард сомага кхаьчай. 1964-ча шера IV квартале а 9 миллион сага теха ца Iеш алапеш тIатехар.

Ленински парте боккха теркам тIаухийт производственни отношенеш кхы дIахо а тоаяра, кхоанен саг кхетамца хьалкхевара. Мехка чухь чIоагIъеш я социалистически доалахьен шаккхе а форма — паччахьалкхен яр а колхозно-кооперативни яр а; хьаллоацаш а дегIакхувлаш а я къахьегамцара гIулакхаш кердача тайпара, коммунистически леладара юхьигаш, тоаеш я беркаташ дIанийсдара социалистически принцип — хIаранегара цунга дулур, хIаранена цо хьийгача къига хьежжа; паччахьалкхени общественнии гIулакхашта доалдара юкъеувз миллионаш нах, коммунизм хьалъечун моральни кодексо дIадехарий уйланца хьалкхебу уж. ХIара дийнахьарча вахаро массерча тайпара бакъю уж положенеш. Къахьегамхой депутатий моттигашкарча Советашка март бетта хиннача хоржамаша кхы цIаькка а бакъдаь хьахьекхар социалистически система мел чIоагIа низ болаш я, хьинарен барт-цхьоагIо йолаши, Даьхенна Iалаьмате чIоагIа мутIахьеи, коммунизм хьалъяра шоай беррига низ тIабахийта кийчен советски нах хилар.

Вай мехка карагIдаьнна хIамаш шеко йоацаш да. Цхьабакъда, парте къайлакхахьац коммунизм хьалъечара халонаш, цу доккхача, хьалхагIа хиланза долча гIулакха деча кулгалцара кхоачамбоацараш. Экономика даькъе вайцига хIанз а долаш да средстваш екъаш йохаелга, кIезига дац къаьнара продукци арахецилга, из продукци дика йоацаш моттигаш а нийслу, дуккхача участкашка сабаре дегIаух къахьегама овсарле. Юрта боахамо хIанз а дизза Iалашдац тIа-тIа совдувлаш дола общества хьашташ.

Парте шийн декхар лерхI коммунизм хьалъяра новкъара халонаш хоадамболлаш а леррагIа а дIайоахилга, къахьегамахи социалистически доалахьенахи вай обществана хийра йолча уйлашца хьинаре къовсам лоаттабелга, моллагIча тайпара лийлха а миччa бесса лийлха а аралелхаш долча буржуазни гIулакхашта наьха уйла духьала йоаккхилга, критикеи самокритикеи шерра хьаллоацилга а дегIайоалаелга а, лаккхара коммунистически кхетама, халкъий доттагIлен уйланца, советски патриотизма уйланца нах кхебелга.

Сийлахь-воккхача Ленина хьийхад: «...Селханарча гIалаташта анализм еш вай цунца Iомалу тахани кхоанеи гIалаташ ца де». Баьччо баь хьехам хьалхашка а лоаттабеш, парти хьисапаца хьеж карагIдаьннарашка, цунна дика бIаргагу царцара дикадар а во дар а, кхетамца, гIар-тата доацаш, доккхалаш ца деш къоастам бу цо шийн политикана, шийн беррига низ вай мехка коммунистически общество хьалъяр духьа лоаттабеча къовсама дIа а телаш.

II.

Чура гIулакхаш В. И. Ленина цIаккха а къестадаьдац дунен халкъашта юкъерча гIулакхех. ТIема, машара, революце дешай хьакъехьа Iалаьмате йоккха теоретически тIехьале юхейитай цо. Парте Центральни Комитетои Советски правительстван чIоагIа а леррагIа а вахаре чакхдоах ленински хьехамаши указанеши, уж дIаьхий ду кердача: хаьддача исторически лоаттама Iилманца анализ яра лардерча выводашца. Сенца хьагучадувлаш да уж?

Цкъа-дале, тIом а боацаш, вай машаре даха лоадама хIама ца эшшаш 20 шу хиларца хьагучадувл из, хIаьта ховш махиллара, Ленина яьхад: «...ТIемаш дIадалар, халкъашта юкъера машар, мехкаш довхилгеи низаш делгеи соцадар

(ДIахододар 2-ча оагIо тIа).

Ленински преме лауреаташ

П. Н. КРЫЛОВ, художник.

Н. А. СОКОЛОВ, художник.

М. В. КУПРИЯНОВ, художник.

Н. Д. МОРДВИНОВ, артист.

Л. Б. КОГАН, скрипач.

Г. М. КОЗИНЦЕВ, режиссер.

И. М. СМОКТУНОВСКИЙ, артист.

АДАМИЙ ДЕГАШКА ЙОАГ ИЛЬИЧА ЦIИ!

Къаьнача большевика дувц

Дерригача дуненна вовзаш хиннача писатела — турпала Островский Николая «веза батька» оалаш хиннача Хрисанф Павлович Чернокозова чIоаггIа дог тохаденна дувц цIаккха а дицлургдоаца хIама: къахьегамхой сийлахь-воккха баьчча Владимир Ильич Ленин шийна бIаргавовр. «20-гIа шераш доладеннача юххье, парте Шахтински окружкома секретаралла болх беш со волча хана, — дагаух Хрисанф Павловича, — со кхайка вигар промышленноста болхлой профсоюза съезда балха юкъе дакъа лаца. ЧIоаггIа гIадваха вар со дунен тIа эггара хьалхарча болхлой-ахархой пачхахьалкхен сийлахь-воккха Ленин вахаш а болх беш а волча столице водаш. Дукха везача баьччо цу съезда фракце заседане къамаьл деча хилар со. Владимир Ильич Ленина паргIатта а дика кхетавеш а дийцар Советий къонача мехка хьалхашка латтача эггара чоалханегIа долча декхарех. Ма кIоарга маIан долаш, вай, болхлой, сийрдача кхоаненах ма чIоагIа тешам бенна дар сийлахь-воккхача Ленина даь къамаьл».

Владимир Ильич бIаргавоврах хьинар совдаьннеи дог ураттаи цIавера со, йоах Хрисанф Павлович Черноковова, беррига низ тIа а бахийта бир пар тIехьагIа болх. Хала ха яр из. Граждански тIемо шийна яь човнаш ерзаеш яр Советий къона республика. Гобаьккха латтар йохаяь шахташи рудникаши. Мехка геттара чIоагIа эшар йоаго хIама—из ца хилча болх бе йиш йолаш яцар заводаши фабрикаши. — Цудухьа, — йоах Хрисанф Павловича, — революце кхелашта хьалхара тхоай боккха бехктоккхам кхета а беш, оаха, Ленина сийлахь-йоккхача парте членаша, болхлоштеи ахархоштеи хьалха а этта, IалаьмаIе йоккхий халонаш лайра Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце лаьхараш лорадар духьа. Халон моцали эша а еш, Шахтинска горнякаша, республика берригача къахьегамхоша а санна, къахьегамеи турпалеи гIулакхаш гойтар шоай мехка йоаго хIама хилийтар духьа. Къахьегама толамаш дахара тха дегаш урауттадора сийлахь-воккхача Ленина. Дешашца дIаоалалургбоацаш боккха бар Шахтински болхлой цунца хинна безам. Хрисанф Павловича дувц мел чIоагIа уйла тIаяхийта ладувгIар болхлоша, партийни, советски болхлоша дукха веза баьчча бIаргавоврах ше дийцачунга. — Ильичацара халкъа безам, — йоах Хрисанф Павловича, — дувцилга доацаш боккха бар. Из-м кхетадеш а да. Ший халкъ боарам боацаш чIоагIа дукха дезаши лоархIаши вар Владимир Ильич ше а, из бIубенна вар цIаккха а кхоачалургдоацача цун низех, хIаьта из ше а вар дерригага вахар цун ираз бахьан долаш лоаттабеча къовсама дIа а денна.

Болхлойи ахархойи турпалерча къахьегамо меттаоттабеш латтар бохабаь мехк. Денгара ди массаза доал дукхагIа боахар кIор Шахтинска горнякаша. Баьча балха итогаш е езаши халкъа боахама дерригa доакъош кхы а дукхагIа айдергдола наькъаш белгалде дезаши йолча, 1924 шера январе Москве гуллуча Советий 2-ча съезде вIашагIкхийтар делегаташ. Делегаташта юкъе вар парте Шахтински окружкома секретарь тешаме ленинец Хрисанф Павлович Чернокозов а. ХIаьта тахан, цу хана денз дуккха шераш дIададахачул тIехьагIа, ший хана дукха бIаргадайнача ленински гвардех волча цу къаьнарча большевика дог чIехкаш дагаух из январа беттара шийла ди... — Серго Орджоникидзе вовзаш хиннача цIаккха а вайнавац из цу хана санна гIайгIане. Сов вохарах къамарге шод а увтташ, халла мара къамаьл хьа ца дулуш, унзаре хоам бир цо: «Владимир Ильич кхелхар». Йоккха гIайгIа кхаьчар массанега а: «Кхы да йиш йоацаш доккха во дера мехкага баьчча валарах». Цу хана делегацеца цхьана къаьсттача поездаца Горкашка вахар со... ХIаьта оаха, большевикаша, цу бирсача деношка дув биар Ленина идеяшта тешаме хила, дукха веза баьчча цIаккха виц ца волийташ, массаза а веза волаш дагахьа лоаттаве, цо дIалоладаь сийлахь-доккха гIулакх дIачакхдаккха, аьнна. ХIаьта из дув вай, ленинцаша, сийленца кхоачаш а баь: мел хоза тоаденна сийрдадаьннад вай вахар, довзаргдоацаш хувцаденнад вай городийи юртийи сибат, дерригa дуне цецдаьккхад космос караерзаеш вайна карагIдаьннача хIамаша.

Тахан вайца вац Владимир Ильич, цхьабакъда, из вах вай турпалерча гIулакхашка. Цун хьехам хила а хиннаб, хIанз ба а ба, хург а ба прогрессивни мел долча, адамашта никъ хьеха эггара сийрдагIа йола маяк.

А. МУСТАФАЕВ.

В И Ленин Рублевски водоначка болхлой болча. 1919 шера 1 Май (кинокадр). ТАСС фотохроника.

Баьчча ваь ди дездеш

1942 шу. МалгIабика тIагIерташ вар моастагIа. МоастагIа города юхе кхаьча водлаше а, МалгIабика мехкдаьттахоша мехкдаьтта даккхара темпаш лох ца ялийтарал совгIа, из дукхагIа доаккхаш бар. Цар дика кхетадора эскара бензин эшилга.

Цу тIема халача деношка мехкдаьтта даккхара план тIехкхоачашъярах Ленина орден елар цхьоалагIча промысла мехкдаьттахой коллективана. Салташта новкъостал де гIерташ шоай хур дора мехкдаьттахоша. Ца йохаеш йисача № 111 йолча «партизанка» оалаш хиннача скважина чура салтий окопашкеи блиндажашкеи дIачуйиллаяр газопровод, на газ йоагаеш бIоахлора МалгIабик лораеш хиннараш.

ТIом йистебаларах хоам беш юххера залпах йоккхий топаш яьлар. Города мехкдаьттахой бурув деттача болхлошца цхьана мехкдаьтта скважинаш юхаметтаоттае болабелар. Йохаяь хинна мехкдаьтта скважинаш тоа а яь, болх бе йолаялийтар.

Денгара денга дегIайоагIар цхьоалагIча мехкдаьтта промысла коллектив, лакхлора мехкдаьтта даккхара темпаш, сийленца хьаллоаттайора къахьегамеи деналеи традицеш.

ШоалагIа юхахьахилар промысел юхаметтаоттаяьчул тIехьагIа. ХIаьта кхоалагIа хьахилар из семилетка хьалхарча шерашка, промысел меттел еррига МалгIабик а керда яьлар. 1959 шера 29 апреле гIорваьннача мастера нов. Авраменкос бурув техача моттиге кIедж етташ чIоаггIа мехкдаьтта доладелар.

ВорхI шера плано мехкдаьттахошта хьалхашка доккха а бехктоккхаме а декхар оттадаьд. Мехкдаьтта даккхара план ханал хьалха кхоачашъе, процессашта автоматизации диспетчеризации е, кIедж еттаи мехкдаьтта доагIа скважинаш чехка а дика а караерзае, керда скважинаш болх бе йолаялийта декхар тIайийцад коллективо.

Семилетка йолалушше денна дош толамца кхоачашду цхьоалагIча промысла коллективо. Цу хана промысла мехкдаьттахоша паччахьалкхенна деннад планал совгIа бIаьш эзараш тоннаш мехкдаьттеи итташ миллионаш кубометраш гази.

1964 шера коллектива вахара юкъе кхы цхьаькха лоархIаме хIама а хилар. Коммунистически къахьегама сийлен цIи елар цунна.

Цу шера коллективо планал совгIа делар эзараш тоннаш мехкдаьтта. Темпаш кхы лох ца йолийташ семилетка тIеххьара шу чакхдаккха социалистически декхараш тIайийцад. ХIанззе а промысла планал совгIа эзараш тоннаш мехкдаьттеи миллионаш кубометраш гази яьккхай. Тха рационализатораша 22 эзар сом пайда а боалаш предложенеш йоалаяьй балха юкъе. Из дерригa а даьд 1965 шера хьалхарча квартале. Мехкдаьтта тонн яккхарга дIабода мах лохбарах 11 эзар сом кхоадаьд. Мехкдаьтта даккхара, лаьттан кIалха ремонт яра, шоллагIча ремонта плани социалистически декхарашi толамца кхоачашдир.

Промысла коллектива керттердар да вIаши новкъостал де кийча хилар. Укхаза болх беш ба тайп-тайпарча къамах бола нах: гIалгIай, эрсий, нохчий, гуржий, украинцаш, хIирий. Уж берригаш а цхьа дезал санна барт тайна бах.

ТIема халача деношка вай Даьхенна халача хана цхьоалагIча промысла коллективана енна Ленина орден дуккха мехкдаьтта даккхара, къахьегама овсарле лакхъяра тIехьа лоаттабеча къовсама символ я.

В. И. Ленин ваь 95 шу доала ди тIакхоачаш цун сийна къахьегама вахте эттай тха коллектив, шу йистедала юхейисача хана планал совгIа 10 эзар тонн мехкдаьтта дала декхар тIа а ийцад. Шеко яц из дош кхоачашдергхиларах.

М. ПАУК,
«Малгобекнефта» НПУ хьалхарча промысла заведующи.

КАРАГIДАЬННАЧОХ КХОАЧАМБАЦ

Сийлахь-воккхача баьчча Владимир Ильич Ленина цIерах я тха колхоз. Алхха цу цIеро ше а дуккхача хIаманна декхарийла ду тхо. Вай парте программа тIа белгалдаьха гIулакхаш кхоачаш а деш, тха колхозхоша шерагара шерага дукхагIа йоах юртбоахама продукташ. Цунга хьежжа совъювл колхоза доход а.

Шоашта карагIдаьннача толамаш тIа сатийна ца а Iеш, тха колхоза къахьегамхоша керда рубеж лаьцай юртбоахама продукташ дукхагIа яхара, тоъал лакхъе лаьрхIад къахьегама овсарле.

Фу ду оаха цу гIулакха? 180 етт лелабеш цхьа шурий-товарни ферма я тха колхозе. Дерригача доахах 80 процент дукха шура луча симментальски фух да.

Масала, соахка хIара кхоабача Iаттагара 2100 килограмм шура яьккхар колхоза хьайбаш лелaдераша. планах яккха лаьрхIа хиннар 1800 килограмм мара ца хиннача метте. хIаьта цхьаццайолча доярказша дикка дукхагIа а яьккхай из.

Хьайбаш леладерий хьокхамаш лакха хилара керттерча бахьанех цаI да цар шоай са ца кходеш къахьегар, шоашта тIадилла гIулакх бокъонца кхоачашдеш хилар. Ферме дика вIаштIехьдаьккхад хьайбаш кхоабилгеи леладелгеи.

Люцерна баьцаш дIайийна 164 гектар я тха. Цу лаьтта кхоза мангал хьокх оаха шера. Хьалхара мангал хьакха долалу тхо май бетта юххье. Мангал хьекха тIера буц Iоъараьккха ма даьллинге а макхаш даха долалу тхо, цо новкъостал ду шозлагIа люцерно дегI дикагIа дара. Июнь бетта шозлагIа хьокх оаха мангал. КхозлагIа хьокхар — июль бутт бовш. ХIаьта хьайоала йол тIехь-тIехьагIа дукхагIа ца хуле, кIезигагIа вIалла а хилац.

Кхоачамболлаш доакъараш кийчдаь хиларо йиш хилийтар тхога укх шера соахкарчул дуккха а дикагIа толамаш даха.

Хьалхарча квартале планах паччахьалкхенга йохка езаш хиннар 270 центнер мара йоацача, ехка шура 490 центнер я, е квартальни план 182 процент кхоачашъяьй. Доахан дахкара гIулакх а дуккха а дикагIа чакхдоалаш латт тха укх шера. Хьалхарча квартале 102 Iасилг даьд ферме. Уж 50 Iаса дукхагIа да соахка цу хана даь хиннарел. Дукха уйла тIайохийт ферма болхлоша шурий хьоанал лакхъяра. Юкъера шурий хьоанал 3,9 — 4 процентага дIакхоачаш я укхаза. Алхха хьоанала процент лакхагIа хилара чотах хьалхарча квартале цхьа тонн шурий совнагIа дIалаьрхIай фермана.

Укх шера доккхий декхараш тIайийцад тха кхаш леладераша а. Гуйран ялаташ тIадолаш 1000 гектар я колхозе. Царех 800 гектара тIа ялат дийнад. Иззал йолча моттигах хIара гектара тIара 18—19 центнер ялат дакхха лерхI колхоза кхаш леладераша, планах лаьрхIар 15 центнер мара йоацача мете. Иззал дакхха мегаш а да из, хIана аьлча, хьалтIа дика даьннад.

ХьалххагIе а уйла йир оаха бIаьстан юхье культураш дIаера а. Соахка гурахье а денз зяба аьха Iодиллар оаха бIаьстан юхье культураш дIаюврг йола дерригa лаьтта. ХьажкIаши шекаря свеклаи дIаюврг йолча кхашка Iай тессар оаха 6500 тонн органически удобренеш. Цул совгIа, кхы а тессар. хIара гектара тIа 1,5 центнер аммиачни селитра.

Кхаь дийнахьа дIайийна даьлар тхо бIаьстан юхье хьалха юв культураш. Оаха дIайийра ялатийна лаьрхIа горох 72 гектара тIеи доакъарийна лаьрхIа горох 30 гектара тIеи, гидуаргаш дIайийнай 80 гектара тIа.

ХIанз шекара свекла дIайийна доалаш латт тхо, цул тIехьагIа хьажкIаш дIае долалургда. Тха свекла лелаераша дош деннад хIара гектара тIара 250 центнер шекара свекла яккха, аьнна. Цу гIулакха оаха из культура дIаювш цунца дIатосс минеральни удобренеш.

Дукха да тха боахама къахьегамхой хIанзчул тIехьагIа де дезараш. КПСС ЦК мартовски Пленумо дегаш гIоздаьха болча цар укх шера 405 эзар сом доход яккха лерхI. ХIаьта из яккхара мел эша торонаш тха йолаш а я.

С. МУСЛУЕВ,
Шаьла района Ленина цIерахча колхоза председатель.

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) колхоза председатела заместитель Хосуханов Очерхаджи № 1 йолча полеводчески бригала бригадираца Нагамерзаев Абзотаца цхьана шекара свекла дIа мишта юв хьожаш воалл.

И. Плиева сурт.

ЛЕНИНСКИ ИДЕЯШ КОТЪЯЛАР

(Йистедоалар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

— из духхьала вай идеал я». Ленинизма моастагIаша гувнаш хиллал дукха каьхаташ яздаьд Советски Союз машара тIаккхувш хилар «конъюнктурни хьисапаш» да яхилга бакъдаь дIаоттаде гIерташ, цо тела машар хьаштдола предложенеш «тактически маневр» мара кхы хIама дац, ала гIерташ. Укх тIеххьарча шерашка кIезига хиннадац империалистий лагерерча «эгIабаьрий» оагIонгахьара дунен тIема цIи лотае гIертилга а. Хоаш махиллара, КъулбехьарчаВьетнаме, Конго, цхьаццайолча кхыча моттигашка цIий Iо а ухийташ тIемаш латт хIанзалца хьа а монополистий бехка. ХIанз дукха ха йоацаш дерригача дуненна бIаргаяйра американски военщинас Вьетнама Демократически Республикана еш йола оакхарий хьисапера провокационни налеташ, США форда гIашлой Къулбехьарча Вьетнаме боссабар.

Агрессивни тIема блокий болх хьинaрегIа хилийта, НАТО дукккача оагIоний ядерни низаш хьадара планаш чакхъяха гIерташ ба США империалисташи цар цхьоагIонхойи, цар мамогга хьалхьею Малхбузехьарча Германе а кхыча капиталистически мехкашка а реваншистски элементаш. ХIаьта нагахьа санна дунен тIема цIи лота ца еш йисаяле тIом а бозцаш, машарерча хьалашка дIахо а вай коммунизм хьалъеш доахке, из иштта хилийтара Iалаьмате доккха беркат даьннад Советски Союзах, социалистически кхыча мехкех, берригача машар хьаллоацаш болча нахах.

КПСС ЦК октябрьски Пленумах хетта Малхбузехьа цхьабола нах юха а хьайзабар вай машара тIаккхувш хиларах бола тешам бохабе. Коммунистически партеи Советски правительствеи дукккача акташца — гуччахьа еш йолча заявленешца, дунен халкъашта юкъера кхоккаденна латта гIулакхаш кIаьддара хьакъехьа хаьдда телача предложенешца, къаьстта аьлча, ООН-а Генеральни Ассамблея XIX сессе еннача предложенеца, — кхы цIаьккха а бакъдаь дIахьеккхар шийн арахьара политически генеральни никъ лорзагIа баргбоацаш хилар. Цар дIакхайкадир дIахо йодача хана а вай мехко лорзагIа ца йоалийташ дIакхухьаргьа ленински арахьара политика — машареи общественни строй бе башха йола паччахьалкхенаш вIаши гIулакхаш а леладеш машаре яхареи политика массане а дерригa а герз дIадаккхара тIехьа, тIом ца хилийтара тIехьа, общества вахаре хургбоацаш цIенбаь тIом дIабаккхара тIехьа шоаш къовсам лоаттабеш хургьа, аьнна.

Вай машара тIехьа да дунен тIа мел долча хIамал везагIа, бочагIа саг лоархIаш воаш хиларах. Вай машара тIехьа да воай нах творчески хIама хьакхоллача къахьегамца коммунизм хьалъеш боахкандаь. ХIаьта гIишлош хьалъеш боахкараштa, Iалаьмате доккхий Iилман декхараш кхоачашдеш боахкараштa, эггара дукхагIа дагадоаллар саг паргIата воаккхилга долаш бараштa тIом эшаш бац. ХIалак хилар тIадахьаргдолча дунен тIемах адамаш кIалхара дахар духьа, машар боха ца байтар духьа вай чIоагI а ду кхы дIахо йодача хана чIоагI а дергда воай Герзашцара Низаш.

ШоалагIа-дале, ленински указанеш вахаре чакхйоахилга вай чIоагIеи лерагIеи леладеш хилар хьагучадувл дунен революционни процесс дегIаухилга дIахо а эггара хьинарегIча тайпара хьаллоацаш вай хиларца, хIаьта цу процессана къоастам бер хIанз Iалаьмате боккха кхо низ ба: дунен социалистически система, дунен халкъашта юкъера болхлой болам, къамийпаргIатон болам.

Дунен политически карта касткаста хьа а эцаш, цунна анализ еш хила, яхаш, хьийхад В. И. Ленина. Цо белгалдаьхад цу тайпарча анализо йиш хулийтаргьа цIаькха а кхы цIаькха а цхьан хIамах теша: капитализма хIалак хиланза ярг ца хиларах, адамаш социализмага дахханза диса йиш йоацилгах. Хьалхе а хургдар ховччара хиннад уж ленински дешаш. Дунен хьалхара тIом дIабаьнначул тIехьагIарча дунен картага хьожаргда вай. Цхьа бос болча басарца белгалдоалаш да из. Из кхетадеш да: цу хана лаьттан букъа тIа дахаш хиннача 1 миллиарди 750 миллиони адамех 1 миллиарди 250 миллиони нах колонешка бахаш хиннаб, лаьттан букъа тIа герзашцеи низацеи шоай доал оттадаь йолча массехк империалистически паччахьалкхено эксплуатаци а лоаттаеш. ХIанз миштад хIаьта дунен карта? Iалаьмате йоккхача территоре тIа хьахиннай 14 социалистически паччахьалкхе, цу паччахьалкхенашка хIанзлехьа а дунен тIа бахача берригача нахах 38 процент нах бах! ХIанз дукха ха йоацаш Африке дIакхайкадаьд ГаIьбия ший лоIамера паччахьалкхе хилар—цу континенте паргIата яьнна 36-гIа паччахьалкхе я из. ХIаьта ерригаш а дIалаьрхIача хьалха хиннача колонешта меттел хьахиннараш 50 совгIа шоай лоIамера паччахьалкхе я. ХIанз укх сахьате империалистий колониальни Iоткъама кIалхара баланза бола нах берригаш а 30 миллион гаргга саг мара вац, вешта аьлча, хIанз лаьттан букъа тIа бахаш болча берригача нахах 1 процентал тIехбалац уж.

Монополистически мехкаш шоаш а дац хьалхагIа хиннача тайпара. Экономически хьал чIоагIам болаш ца хиларо, капиталисташта шоашта юкъера вIашдухьаленаш иръяларо, тIемашка чIоагIъенна марксистско-ленински партеш керте а латташ деш дола классови тIемаш дегIадахкаро гIоллйоах империализма еррига система. Хьаэцаргьа вай монополизма цитадель — Америка ВIашагIкхийтта Штаташ. Дунен шоллагIа тIом дIабаьнначул тIехьагIа кризис а этта массехкazза чукхийттай США производство. Экономически хьал хIанз а дац ВIашагIкхийттача Штаташка чIоагIа. Къоастае йиш йоацаш йолча проблемай хьакъехьа бе болх ца хилар совдувлаш хиларах, забастовочни болам дегIаахарах океанал дехьара тIа-тIа керда хоамаш арадувл кепа йоазонаш тIа. Масала, США къахьегама министерствас баьча хоамах, 1963-ча шера хиннарел 650 эзар саг дукхагIа хиннаб 1964-ча шера забастовкаш еш хинна нах.

Къаьна дуне мелла «хьалсувсе а», из хIалак хиланза даргдоацаш да. Исторе сахьато ше боахаш бола го социализмагахьа боах, хIаьта цо боаха го юхасоцабе могаргдолаш цхьаккха хIама а дац.

Советски наха доккхал деш а уж гIозбоахаш а да социализма низаш дIахо а чIоагIдалар, дайман а дийна хургйола Ленина идеяш лаьттан массе миIингашка чIоагIа дIаяржаш а наьха дегашка ювшаш а хилар.

ДегIаухаш, чIоагIлуш, низ Iоабеш я социалистически мехкий экономика. Капитализма мехкий экономикал сихагIа дегIаух из. ГIишлош хьалъяра даькъе бебашхарча этапашка латта социалистически паччахьалкхенаш хьалхашка увтташ дола дешаши проблемаши дика камаьхал йоалаш къеста а еш, бIубенна хьалхашкахьа дIаухаш я. Ленински хьехам интернациональность йолаш хилар чIоагI а деш, цар планета тIа дахача дерригача халкъашта дIахьувкх керда общество хьалъяра бола нийса никъ.

Вошал долча халкъий овлангарча хьашташа дIадех социалистически система мехкашта юкъера доттагIал, коммунистически болхлойи партей барт-цхьоагIо марксизма-ленинизмаи социалистически интернационализмаи ларда тIа тIа-тIа дукхагIа чIоагIлулга. ХIанз дукха ха йоацаш вошал долча партей Москве хиннача Консультативни вIашагIкхетаре кхы цIаьккха а хьагучадаьлар цун доакъашхой пролетарски интернационализма идеяшта тешаме хилар, дунен халкъашта юкъерча коммунистий дерригa эскар кхотадечна хилийтара йоакхо еш уж хилар.

III.

ЦIаккха а къаста йиш йоацаш Советски Союза Коммунистически партеца ювзаенна я В. И. Ленина цIи. Из парти хьае йолаеннача юххье лаьттав из. Эггара хьалхара марксистски кружокаш деналерча организаце вIашагIа а теха, из парти хьаяра а цун балха а лардаш кийчйир цо.

Историе чухь кIезига хиннаяц шоаех болхлой, социалистически оалаш йола партеш. Хабара социализмана чIоагIа тIехьа а йолаш, мадарра аьлча, буржуазена болча тоама болхлой класса хьашташта тийша болх а лелабеш хиннай уж.

Ленина вIашагIъелла а кхеяь а йола кердача тайпарара парти—из пролетариата, берригача къахьегамхой яьнна Iалаьмате йоккха бокъо. Россерча болхлой классои халкъои баь ца Iеш, дунен халкъашта юкъерча болхлой берригача боламо а Владимир Ильича Iалаьмате чIоагIа хамбе безаш гIулакх да из парти хьаяр, хIана аьлча, вай парти хила а хиннай хIанз йолаш а я кхыча коммунистически болхлойи партешта хьокхам луш.

Сенах латт ленински парте низ, фу бахьанце да гIордаьнна доккхий хIамаш цунна карагIдалар?

Парте низ ба цун революционни, дегIаахара объективни законий, общества материальни вахара эшарий бокъонца лоархIам бара лардерча, чIоаггIа Iилманца йолча цун марксистско-ленински теореца.

Парте низ ба теории практикеи шоайла ювза харца, ше хьалаьцача политически къовсама а экономически строительства а еррига зIы токхае йиш хулийташ йола хIара этапе керттера чIуг хьалаха харца.

Парте низ ба доши гIулакхи цаI долаш из хиларца, нах вIаштIехьбаха дIадодар эггара кIезигагIа а долаш, эггара лоацагIарча новкъа практически декхараш кхоачашделга Iалашде харца.

Парте низ ба цунах тешаш а, боарам боацаш чIоагIа цун га хьаллоацаш а, коммунизм йизза котъяларга шоаш дIакхувлар а цига дIакхоачадергдар а алхха из парти мара йоацилга ховш а болча миллионаш нахаца айхха бувзам хиларца.

Укх тIеххьарча хана хиннача КПСС ЦК октябрьски ноябрьски Пленумаша кхы цIаькха а хьахьекхар вахар чIоагIдеш бола парте сийлахь-боккха низ ленински васкеташта из чIоаггIа тешаме хилар, КПСС XX, XXI, XXII съездашка, парте Программа тIа хьаоттабаьча цIаккха а лорзагIа баргбоацача генеральни новкъа сиххарча темпашца хьалхашкахьа ахара тIаккхувш из хилар. Пленумий решенеш могаяь тIанйицар, хьал а лаьцар ерригача парте, дерригача советски халкъо.

Парте коммунисташ тIахьех вахар Ленинца нийсдеш вIаштIехьдаккхара: керда декхараш кхоачашдара хьинаре къовсам лоаттабара, моллагIча тайпара толхадаь а партийни боарамаш телхадарца цIаккха а тоам ца лелабара. Цо дIадех партийни комитетнийи юкъхьанцарча организацейи балха Iилман подход юкъеяхьара, коллективни кулгалдара хьакъехьарча ленински принципашца хадданза хьалхле лелаяра, царех доахка болх бе ховш хиларeи политически гIулакхаш керте а лоаттадеш кадраш балхашка хьежаяра, оттадаьр кхоачашделга мишта латт хьожаш денна тIахьожам хулга вIаштIехьдаккхара. Ший берригача балха тIехь камаьхал йоахаргйола дIоагIа лерхI парте башхадикача ленински дешаех: «Наха юкъе дахар. Наха дагардар хар. Дерригa а хар. Наха хетар кхетадар. Царна дегIалваха хар. Бизза наьха тешам болийтар».

Ленински идеяш наха дIайовзийтара, уж практически кхоачашъяра тIехьа лоаттабеча къовсаме Iалаьмате бокха лоархIам болаш ба агитатораш. Парте деналера гIончий болча «доллача хIаманца а гунахь долча», дега сатем боацача нахах болча цар тIагIертта пропаганда ю вай чухьарча а арахьарча а политикана, хьокхамца а дешаца а цар нах тIахьех керда общество хьалъяра даькъера хьалда дола декхараш хIара денна а, хIара сахьата а кхоачашдара.

Укх гIозача ленински деношка агитатораш юха а вIашагIкхетаргба шоай новкъосташца, дIадувцаргда царна Даьхенна керда карагIдаьнна гIулакхаш, дерригача дунен тIара машар бахьанце вай парте а Советски правительства а лоаттабу къовсам. ХIаьта беседаш йолча хана, из Ленина де ховш хиннача тайпара агитатораша теркам тIабохийтаргба таханарча гIулакхашта, сихагIа вай хьалхашкахьа гIолга юхадетта халонаши кхоачамбоацараши дIадахара.

* * *

БIаьстерча апрельски деношка къаьстта дукха нах хул ЦIеча майдан тIа, В. И. Ленина Мавзалеяна юхе. ГIар-тата доацаш эттача торжественни сатеме, цIаккха а кхоачалуш доацача тоатола хьисапе хадданза шоай баьчча, хьехархо волча тIаух нах Тамаш я Москве а вена, Ильич волча а ца водаш, из дагавоха ца водаш цхьаккха а саг хуле. Вай замахча нахах эггара цхьалхагIеи саг волашагIеи, эггара хьакъалегIеи хургдар гуши хиннача Ленина боарам боацаш чIоагIа сий деш, из лоархIаш да дунен тIара дерригa халкъаш. ХIанз дукха ха йоацаш башхадика кхаь бера телеграфо: В. И. Ленина сочиненей Беррига гуллам арабаьккха а хIанз юха арабоахаш а йолча Японе арадаьннад специальни хьалувш дола сборник, цунна юкъедахад баьчча нийс къамаьл. Сборник Iалаьмате йоккхача тиражах арахийца доллашехьа а, хIа аьнна арадоаллашехьа японцаша дIайийца даьлар сборник. Шоай меттала а даьха Ленина балхаш ара ца доахаш дунен тIа цхьаккха а мотт бале тамаш я хIанз. Дерригача мехкашка, лаьттарча массе миIинге халкъашта йовзаш я Владимир Ильич Ленина цIи, цар дегаш ураувттаду дайман дийна хургйолча цун идеяша.

Шоай баьчча ваьча дийнахь дерригача дунен тIарча къахьегамхоша Iалаьмате чIоагIа доккхал а деш кхы цIаьккха а аргда: «Тхо тIехьа тIайоагIача хана а цIаккха а лорзагIа ца доалаш дIагIоргда ленински новкъа. Цун цIи, гIулакхаш, хьехамаш бIаьшерашка а эзараш шерашка а дахаргда. Цун байраках цхьанна хIамо а эшаергьяц!».

(1965-ча шера март бетта арадаьннача «Агитатор» яхача журнала 6-ча номер тIара).

ХЬАЛХАРЧА ГУВ ТIАРА ЦIА

В. И. Ленина казански ЦIагIа-музее

Хьалхара Гув... Иштта оалар цу сатийнача улицах цу гаьннарча шерашка, гуйран цхьан дийнахьа УльяновгIар дезал укхаза баха хайшача хана. 1888-ча шера сентябре Ульянов Владимира бокъо елар ха яьккха ваьлча ше эггара хьалха ссылке хиннача Кокушкино оалача юртара Казанева. Дезало дIалаьцар шозза вIаштIара яь ахкан флигель. Цу чу баьхар уж 1889-ча шера май тIакхаччалца. ХIанз цу чу да В. И. Ленина ЦIа-музей. Укхаза йизза юхаметтаоттаяьй цу хана УльяновгIар хинна цIенче. 1937-ча шера ноябре хьажа ловраштa наIараш хьайийла йола музей вIашагIйоллача хьинаре даьъа лаьцар УльяновгIар Мария Ильиничнаси Дмитрий Ильичеи.

Лохерча этажа тIа къаьстта цIа да. Укхаза латтараш эшаш йола хIамаш мара яц — аьшка менги, кхо гIанд, книжкай тархи, куржмех даь зIамига тускар. Истола тIа — фатаген доагаду лампа, шаькъалоаттоог, дийлла ула книжка — 1872-ча шера арадаьнна Карл Маркса «Капитал».

«Володя, — дагалувцаш дувц Анна Ильинична Ульянова, — Елизаровас, — гоннахьа книжкаш а дехке, бIарччача дийнахьа хIана вагIац аьнна цар тIа хьежаш вагIар...»

Теркам тIаозаш да кхы цхьаькха хIама а: цIагIара коа аравоалаш къайлагIа нийI яр. Ховш мадаьра, цу наIарах арабувлаш хиннаб марксистски кружокашка дакъа лоацаш хиннараш. ХIанз а шоаш ца зуйташ къайлагIа цIагIара арабала йиш яр цига ухаш хиннача наьха.

ШоллагIча этажа тIа нийсса урагIа бодача дахчан лоаме тIа гIолла вала веза. Укхаза а лохе санна мара кхы сов хIама йоацаш цIенче я Ильича наьна Мария Александровнай цIагIара яр а (цунца цхьана бахар Ольга, Мария). Анна Ильинична а, Дмитрий Ильича а. Цу сапаргIатарча цIагIа яр столови а, хьаьша цIа а. Сар-сарахьа укхаза гуллора УльяновгIар барт тайна дезал. Истола тIа—шекар лоатторги хана йоахала баьдбийрза дото ялх Iаги. Уж пхьегIаш Мария Александровнас ше маьре йоагIаш ена я. Дукха ха йоацаш юкъейихьай уж хIамаш музейни экспозицешта. Укх деношка кхаьчад укхаза 1879-ча шера арадаьнна Некрасова стихотворений книжка а. «Эрсий кхалнах» яха поэма дIайолалу 341-гIа оагIув я книжка хьайийлла яр. Цхьана гул а лийя УльяновгIар дезале каст-каста ешар из поэма а Некрасова кхы дуккха стихаш а.

Казански ЦIен-музея директор йолча Клара Гильмудиновна Валидовас дуккхача шерашка кулгалдаьд В. И. Ленин эггара хьалха ссылке хиннача метте вIашагIъеллача музейна. Дукха ха йоацаш кепа а теха арадаьннад цо яздаь «Кокушкинера В. И. Ленина «ЦIа-музей» яха брошюра. Цо дувц экспозици шеръяраи йIаьхий яраи музея болхлоша деча доккхийча балхех. Бакъда, ленински материалех дола кердадараш каст-каста корадагIац. Иштта лоархIаме да Владимир Ильич ваьха ха ше маьрра хьалхашка оттаеши, ше теш волаш, ше дакъа лоацаш цо леладаь гIулакхаш довзийташи йола предметаш а документаш а дукхагIа хилийтар.

Ер да музейна ираза корадаьча хIамаех цаI. Из да В. И. Ленинца цхьан классе деша ваьгIача М. Кузнецова доккха сурт. Цу тIа ба 1887-ча шера Симбирски классически гимнази йистелькхараш. Хала дац хIаьтта кхийна берашха Ульянов Володя вовза. ХIанз из сурт тоадеш ба опыт йола Казански говзаш. Касста фотодокументо ший моттиг дIалоацаргья музейни экспозице.

Дукха ха йоацаш музея болхлоша лехад ший хана чIоагIа лоархIамболаш хиннача «Европейски халкъий вахар» яхача издание ши том. 1883-ча шера тIехдикха деша йиьлагIа класс йистеяккхарах Хоставаpa грамотеи из совгатIа книжкеи делар Ульянов Володена.

УльяновгIар улицах дагIача ЦIен-музейх мехка массе миIингашкара нах бIаргтоха уха моттиг хинна дукха ха я. 1964-ча шера цига хиннав шоаткъеи итт эзар совгIа саг. Укх шера хьалхарча кхаь бетта, В. И. Ленин ваь дезткъеи пхийтта шу дузача денга, укхаза хIанзле а хиннав итт эзар гаргга саг.

- **Марк ТАТАРИНОВ,**
АПН корреспондент.

Письмо терко яр— сага терко яр!

Уферча «Правда» корреспондентски пункте бальхкар Ленина улицагIа № 52 йолча цIагIа баха нах. Цар баь хоам ер ба:

«Совхна альхки ремонт йолаелар доиниха доацача тха цIеношна. Цхьа ха яиниха кхыча моттигашка баха дIачубахар массехк дезал. Шортига лепар гIулахх, шозза тIехьальннаяр балхаш дал дала деза хана. Шелал хьатIаэттар. Горисполкомага цалетиъача даланзар. Председателан заместитела нов. Валеева Горжилуправлене начальникага нов. Конорннга дахьнйтар тха письмо, Коноринна — керттерча инженерага нов. Лебедевга, цо — ремонтно-гIишлой участка начальникага нов. Смоляниновга. Тоъал гобальхачул тIехьагIа жоп кхальчар тхога, балхаш сихдальд. Жоп а кхальчар, тхо цец а дальлар: цу ханага яхачале геттара сецадар балхаш. Кхы цхьаьнха а яздир оаха письмо. Жоп дукха гайна дале а, бIубенна дар: цIенош эксплуатаце дIалуш да. Мичара дена лу уж дIа!

Цу мугIарашка ювцаш йола факташ белггала духьала я вай советски вахара демократически нормашта.

Дукхача советски гражданаша шоай письмош, заявленеш, жалобаш ухийт партийнии советскии органашка, партийно-паччахьалкхен тIахьожама органашка, газетийи журналийи редакцешка, ведомствай, предприятей, учреждений кулгалхошка. Цхьабараша коммунистически общество хьалъяра тайп-тайпарча участкашкара гIулакхаш тоаде йиш хулийташ йола предложенеш тел, вокхар кхоачамбоацараштей бокъо хулийташ йола предложенеш тел, вокхар кхоачамбоацараштей бокъо йоацаш леладеча гIулакхаштеи критика ю, кхоалагIчар — шоай вахарца дувзаденна дола дешаш уттаду. Къахьегамхой письмоши хоамаши тердувзаденна дола дешаш увттаду. Къахьегамхой письмоши хоамаши терхалдар — массе а тайпа кулгалхой декхар. Уж декхарийла ба цу адамий документашка ханнахьеи нийсеи хьажа, царех бокъонца де доаггIар де.

Иштта из ду партенеи халкъаи хьалхашкара шоай бехктскхам кхета- беш болча партийни, советски, боахама болхлоша а. Визза вола кулгалхо, — парте райкома секретарь е моттигерча Совета исполкома председатель, завода директор е колхоза председатель из вале а, — дохера уха хоамаш теркал ца деш Iергвац цIаккха а. Письмоши жалобаши цунна болла — халкъа опыт духъювла хьаст, наьха уйлаш, царна дагара дарашкъаьгга гучадоаха хьокхам. Цунна дика хов, мугIаерча къаэшараши къаьгга гучадоаха хьокхам. Цунна дика хов, мугIарерча къахьегамхоша гIеттадеш дола дешаш оперативно къоастадар, — из цар производственни общественни хьинар айделга хилар. Мел чIоагIа мукъа боацаш из вале а, ха корайоагIаргья цунна письмош деша, багах беча лодкъамга ладувгIа, царех бе боаггIача тайпара соцам бе а. ХIальта цул тIехьагIа уж кхоачаш мишта ду хьажа а.

Цу хьакъехьа Iомаде дукха хIамаш кораддоагIаргда, масала, Молдавски ССР Бендерски горисполкома кулгалхошкара. Бокъонца учет лелаю укхаза письмой, уж мича кхальчад хьожаш дика тIахьожам лоаттабу, уж ладальрашка ханнахьа жоп кхоач.

ХIальта а дукхаза моттигаш нийслу письмошкеи жалобашкеи формаьнна мара дIа ца хьожаш. Цхьаболча кулгалхоша шоашта халю яп къахьегамхоша хьаувттаду дешаш таххараи уж кхоачашдергдола наькъаш лахараи. Царна гIойленагIа хетар кхыдар да хьовзамах шоашта кIалхарбалга. Иштта хьахул Уфе бахача наьха группо ,хала а хеташ, дувцаш дола даьсса жопаш.

МоллагIча организацена цхьа гIулакх йица тIавахача советски сага доглаха бокъо я ший предложени, заявлени, жалоба ший ханнахьа, оттаьча ханашка къоастаергхиларга. ХIальта а, цхьацпайолча учреждениешка дIахьожаш саг а воацаш дадаш бIарчча бетташ доах письмоша.

Дукха ха йоаццаш «Правда» бальча хоамах Узбекски ССР Министрий Совето дийцар бахача наха бытовой гIулакхаш деча республикански керттерча управлене къахьегамхой письмошца беш бола болх малагIча хьала тIа ба яха дош. Гучадальлар, цу учреждениега ена 60 процент гаргга йола жалобаш ханаш телхаеш къоастаяь хилар. Царех дукха яраша конфлярешка гIолла гобоахаш лелаш шин беттагара кхаь беттага кхаччалца ха яьхай. Къастта а во латт письмошцара болх Ташкентскии Самаркандски областной управленешка. Укхаза кхыметтел лерттIа вIаштIехьъяьккхаяц письмой учети регистрации, уж мича кхальчад хар духьа лоаттабеш цхьаккха а тIахьожам бац, дукха моттигаш я автораш жоп дIа ца кхоачаш. ХIальта жалобаш тIа дувцараш-м къахьегамхошта эггара доархIамегIа дола дешаш ма дий.

Ала дезаш да, республика Министрий Совето УагIавбыте письмошца беча балха ира оценка енна хилар, волокитаи бюрократизмаи факташ сов чехка дIайоахилга цуи кулгалхочунгара нов. Барабашагара хьа а дехаш.

Доккха кхоачамбоацар да, письмойи жалобайи маIан кIоарггеи массазеи довзилга цхьайолча моттигерча партийнии советскии органаша вIаштIехьдаьккха ца хилар. Цу областерча, городерча къахьегамхоша дукхагIа кодадер, фуд? Сенах язду фунальк дальча предприятешкареи гIишлошкареи? МалагIа тайпа гIулакхаш да фунальк дальча районий колхозаштеи совхозаштеи дукхагIа тайнараш? Цу хаттараша жоп далар духьа уйла тIа а яхийта къоастаде деза письмош. Къахьегамхой бахкача моттигашка кхоачашде йиш йола дехараш деш къахьегамхоша централльни организацешка каст-каста каьхаташ ахийтара маIан да, дукхагIча хьале, цу тайпара къоастам беш ца хилар.

Коммунистически парте, цун ленински Централльни Комитето кхы мел долча хIамайл доккхагIа лоархI халкъа вахар тоадара йоакхо елга, нийсса укх девизах лелабу шоай болх: «Долла хIама сага духьа, сага вахар тоадар духьа!» Наха фу эш хьожаш, дикадар хилча дика хеташ хилар, цар заявленеши жалобаши нийса къестаяр — хIара партийни, советски, боахама кулгалхочоа, декхар а дай, тIадоажадай гIулакх. Тоабе а эргабаха а беза письмошцеи жалобашцеи беш бола болх. ХIальта цу гIулакха тIа керттердар — бюрократизми волокитеи дIаяккхар.

Ховш да, управлени советски хьисапе вIашагIйоллара лардаш бюрократически телхаяра духьала лоаттабеча къовсама В. И. Ленина боккха лоархIам бальхилар. НиззагIа а тIагIертте а лоаттабе из къовсам яхад цо, эгIазалца машар боацаш къовсам лоаттабальб хьагучаяьннача канцелярщинана, формализмана, «обломовщинана» духьала, **«нийсеи, тешамеи, сихеи болх беш хила еза советски администраце машина»**,—яздальд Владимир Ильича 1921 шера. Ленински указанеш кхоачаш а еш, вай партийнии советскии органаш декхарийла я управлене аппарат тоаелга, къахьегамхой письмоши жалобаши дIакхоача болхлой, царга ханнахьа, тIехьа ца доахаш хьожилга, царех шоаш болчча моттиге къоастае йиш йолаш яраш къоастаелга а Iалашде.ЛоархIаме да письмошца беча балха хьалхара кулгалхой шоай бехктоккхам лакхбар. Де доагIар ца деш йиса йиш яц жалобаш, жалобашца формально-бюрократически гIулакх леладаь йола цхьаккха факт. Белггала альча, хальда дIаяккха еза къахьегамхой письмош цар леткъабеш болча нахага юха хьежадеш йола практика. ВIалла а хилийта йиш йолаш яц цу тайпара практика.

Управлене аппарат тоаеча, хIара организацеи учреждении письмошцара болх дика дIаоттабар духьа лоаттабеча къовсаме боккхача лоархIаме я партийно-паччахьалкхен тIахьожама органаш, дукхха миллионаш юкъе бола цар актив. Ший ирагIа бола бухь бюрократизмана, волокитана духьала берзабаь ба халкъа тIахьожам. Партийно-паччахьалкхен тIахьожама органашта новкъостал деча посташеи группашеи боккха а пайдане а болх бу. Цар хьинар айданза дургдац, тIахьожама функцеш кхоачашъяра тIа-тIа дукхагIа общественность юкъе а озаш.

Къахьегамхой письмошцареи жалобашцареи болх нийса вIаштIехьбаккхар — лоархIамера партийни паччахьалкхени гIулакх. Письмо терко яр — из да сага, цунна эшарий, цо дIадехарий терко яр.

(16-ча апрелерча «Правда» передовой).

КПСС ЦК Пленума решенеш—вахаре!

ДИКАГIА ПАЙДА ЭЦА ЛОАМАН ДАЬГIЕНЕХ

Дулхи тхаи дикка дукхагIа даккха торо лурех йола цхьа резерв я республика лоаман даьгIенаш.

Вай лоаман зоне я 374 эзар гектар дика даьгIенаш, йол хьокха моттигаш. Ахкан хьайбаш доажаде дика моттигаш я уж.

Цу зона климатически хьалаша, цигарча йIовхало, дика а тайп-тайпара а буц дукха хиларо йиш хулийт укхаза дарргIарча маьхах юртбоахама эггара а дикагIъярех йола продукташ яха.

Даьча лоархIамаша хьахьокх лоаман даьгIенашка 100 эзар бежани 200 эзар устагIи боажабе йиш хилар. Зем бальккхача гучадаьлар, цхьа гектар хулача даьгIеи тIа доккха цхьа бежан е 5—6 устагI дикача доакъарца Iалашбе йиш йолга. Цхьабакъда, цу даьгIенех пайда эца болабаь пхи шу совгIа ха яле а. кIезига пайда ийбу царех таханарча дийнахьа. ДIадахача шера 157 эзар гектар хулача даьгIенех 117 гектарах мара пайда эцанзар, хIальта ахкан замалахь цига доажадаь хьайбаш кIезига дар.

Укх шера республика колхозашеи совхозашеи дикка дукхагIа пайда эца лерхI лоаман даьгIенех. Цу даьгIенех пайда эцара керда этап дIайолаергья хIанз. Доахан доажадара, дорстадара лаьрхxIа отделенеш яхка лаьрхIад.

ДIадахача шера лоаман даьгIенашка доажадар бахьан долаш республика колхозийи совхозийи доахана кхо эзар тонн совгIа дулх тIакхийтар. Юккъера лаьрхIача 129 дийнахьа доахан доажадаьча хIара скотнико 54 центнер дулх даьккхар. Укхаза белгалдаккха деза лоаман даьгIенашка доахан доажадеш тIакхета дулх шаьрача аренашка доажадеш кхетачул дуккха а дарегIа хилар. ДIадахача шера лоаман даьгIенашка доажадаьча доахана дулха цхьан центнера 17 соми 70 кепиги мара дIадаханзар. ХIальта шаьрача доажадаьча доахана тIакхийттача дулха центнеро 60—80 сом а кхы дукхагIа а лаьцар. Иштта дарегIа дулх укхаза доалаш хилар дашха доагIа доахан леладарга дIадодар керттера дар скотникашта луш дола алапи мара ца хиларца, доакъаргеи автотранспортагеи дIадодар Iалальмате лоха хиларца. Масала, «Назрановский» совхозо ший доахан доажаду Цхьорой лоам тIа. ДIадахача шера цига доажадаьча цу совхоза доахана 78 тонн дулх тIакхийтар. ХIальта дулха центнерага 8 соми 34 кепиги мара дIадаханзар. «Назрановский» совхоза лоаман даьгIенашка доахан доажадеча мастеро Цороев Аюпа хIара шера дарегIа бежан дулх доаккх.

Лоаман даьгIенаш караерзаяра вож этап я цига ахкан замалахь детта доахан доажадар. Вай республикерча хьалашка цу гIулакхах боала пайда хьахьекхаб «Горец», «Назрановский» яхача а кхыйолча а совхозий балха опыто.

Дуттара урхенаш йоацача даьгIенашка, субальпийски зоне детта доахан а леладе мегаргда. ХIальта укхаза доажадеча деттача доахана, кхыметтел кIезига шура лураша а кхозза-диазза дукхагIа шура тIатох, шурий хьоанал 4,5—4,8 процентага ↓ кхоачаш лакхлу. Цу хана яьккхача шурех Iалальмате дика нахча а даьтта а доал.

Укх шера республика боахамаша лерхI лоаман даьгIенашка даьжа кхо эзар гаргга детта доахан дахийта. Шаьрача аренашка кIезига шура луча доахана цига дукха шура тIатохаш хилча, тIаккха, кхетадеш ма дий, иштта дола доахан цу даьгIенашка дажа дахийтача бакъахьа долга.

Лоаман даьгIенашка йоаккхача хьайбай продукцех бизза пайда эца йиш ца хулийта керттера кхоачамбоацар да цига из продукци дIаэца а цунна переработка е а пункташ ца хилар. Из бахьан долаш приемни пункташка доахан дIалугаш а уж цига дIалуш а йсаккхача хана уж чIоагIа гIел а луш, дукха дулха эшалу доахан, совлен расходаш ю, царех хьабоала пайда лохбу. ВIалла а къоастаданза да лоаман даьгIенашка дажача деттача доахангара йоаккха шура дIаэцареи из чакхъяккхареи дешаш. Из я лоаман даьгIенашка детта доахан доажадара хьалхашка латта керттера духьале.

Цу тайпара, лоаман даьгIений районашка хьайбай продукци хьанйюи из чакхйоаккхеи пункташ яхкар хиланза даргдоаца а лоаман даьгIенех бизза пайда эца йиш хулийтаргйола а хIама да.

Вай республика боахамашта, къаьстта экономически ледара долчарна, боккха лоархIам болаш да лоаман даьгIенашка жа леладар.

Вай республика лоаман даьгIенашка жа леладар ший башхалонаш йолаш да. Исхали ду кIаьла тха доала грозненски жа укхаза леладе гIортарах пайда баланзар. Шаьрача аренашка хьахиннача жево лац лоаман хьалаш — дуттара урхенаш, 1000—1500 метр лакхача лоамашкара тIаьда фо. Укхазарча моттигага даьнна да гIожа тха дола тушински, лезгински, Iандий, балкхарой жа.

ХIанз тушински тайпах дола жа леладелга дегIалоаладар юхатетт уж жа ца тоъаш хиларой царна Iай дажа моттиг ца хиларой.

Республика лоаман районаша хIанз берригa а 16 эзар устагIа ба. ХIанзарчоа эггара хьалха деза да махулла долаш дола тушински тайпах доа жа дебадари уж тайпа жа Грузе, Дагестана лоаман колхозашкара а, хIальта иштта бахача нахагара а эцари.

Экономически хьакъе уйла яро тIагIертта дIадех уж дешаш нийсача новкъа къоастадар. КПСС ЦК мартовски Пленума решенех лоаман районаша паччахьалкхенга доххача устагIан дулха мах 100 процент лакхбаьб. ТIаккха цу гIулакхо хьахойт лоаман районашка жа леладар чIоагIа пайдане хилари экономически боахамашта чехка дегIалаххара цунах доккха новкъостал хургхилари.

Ахкан доахан доажадергдола лоаман даьгIенаш нийсъе еза хий хургдолча моттигашка, из доацача хий тIахьоргдолаш хIама вIаштIехьдаккха деза. ДаьгIенаш тIа хьайбаш доажаде деза аргIана, бальцовгIай ботанически составгеи цар вегетационни ханашкеи хьежжа.

БIаьстии ахкан юххьеи хьайбаш доажаде деза хьалха хьайоалача а чохка йокъалийя дIайоалача а бальцаш тIа, тIаккха, эрий тIайоала клевер, люцерна санна йола, вегетационни ха йIаьха йола бальцаш тIайоалача даьгIенашка доажаде деза уж. хIальта гурахьа вай наха тов оала эфемерни буц тIайоалача моттигашка.

Лоаман даьгIенех нийса пайда эцар, цига хьайбаш доажадара система оттаяр, уж йоагI-йоагIача баьца тIа аргIана доажадар лоаман даьгIенаш караерзаяра боккха лоархIам бола гIулакх да. Цо йиш хулийтаргья ерригача йIайхача хана лоаман даьгIенех бизза пайда эца. ХIанз укх сахьата иштта дац из гIулакх лоаман даьгIенех дикагIа а дукхагIа а пайда эцара, уж тIехьа тIайоагIача хана тоаяра, хьайбаш доажаделга дикагIа вIаштIехьдаккхара тIадерзадаь дола гIулакхаш Iалальмате кIезига ду хIанз. Иштта воча тайпара, кхом боацаш, цу даьгIенаш тIа хьайбаш доажадаро тIехьа тIайоагIча хана уж толхае, тIайоала буц кIезигъе, цунах йоалла хьоанал эшае тарлургда.

Лоаман даьгIенех лерттIа пайда эцача долча керттерча кхоачамбоацарех да хьайбаш тIалига аьтта долча моттигашка ца доаггIаш дукха уж хулаш хилари из бахьан долаш доккха зе доалаш хилари. Иштта хьайбаш даьжача йиса буц ца хьокхаш юс. Нагахьа санна укх гарггарча хана лоаман даьгIенехи цонехи мабоаггIара нийса пайда эцаргбола гIулакхаш ца дойя, тIаккха дукха шераш дал алехьа пайда эца йиш йоацача а яьнна дIаялара кхерам болаш я уж.

Лоаман даьгIенаш хьайбай продукци дукхагIа а дарегIа а яккхара лакъаргбоаца хьаст ба, царех лерттIа пайда эца беза.

Г. ПЕТРОСОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама министерства кертера зоотехник.

КОММУНИСТАША ХЬОКХАМ ТЕЛ

Парте доккхий декхараш увттаду ший членашта хьалхашка. Царех керттердар да — моллагIча метте къахьегаш ше вале а шийгара дика хьокхам гойташ, алхха ше кхоачашдеча гIулакхашта хинна ца Iеш, партийни организаце, ше болх беча коллектива гIулакхашта а ше бехктоккхаме волга кхетадеш хIара коммунист хилар. Из декхар дика кхета а ду кхоачаш а ду «Грознефтехимремстрой» цхьоалагIча гIишлой-монтажни управлене (тIеххьарча ханналца «Грознефтехимстрой» СМУ-6 оалаш хиннача) парторганизаце коммунисташа.

Столярий бригадир коммунист Голубев Михаил цу гIишлой-монтажни управлене коллектива юкъе хьалкхийна ва. Вурийтта шу хьалха ФЗО яьккхачул тIехьагIа из цига вена дагадоагIача кадрови болхлоша дувц, балхах дика кхеташ, кердадар хьаллаца гIерташ зIамигасаг вар из, яхаш. Иштта болх беш хьавеначa Михаилах хIанз бокъонца вола ший гIулакха мастер а, коллектива хьехархо а хиннав.

ДиълагIа шу да нов. Голубев бригадана кулгалдеш вола. Массаза а производственни заданеш тIеххкоачашъю коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча цу бригадо. Кхыметтел гIишлой - монтажни управленена халагIа йолча хана а — материалаш йоацаш, болх эсала вIаштIехьбаьккха лелаш — цу бригадо план кхоачаш ца еш ха хиннаяц.

Столярий бригадацарча 22 сагах хIаравар алхха столяра говзал хайна ца Iеш плотника, станочника, бетонщика болх бе ховш ва.

— Смежни говзалаш йолаш тха болхлой хилар чIоагIа накъа доал тхона, — йоах нов. Голубева. — Укх шера январь бетта материал кхоача а енна столярни балхаш соцаде дийзар тха. План кхоачашъе вIаштIехьа ца дала мегаш дар. ХьалхагIа тхоай бригадерча коммунисташца нн. Быбкоца, Вартанянаца, опытни столяраца н. Клавдиевца, кхычарца дагаваьлар со болх дикагIа вIаштIехьбаккхара хьакъехьа. Цул тIехьагIа ерригача бригадаца а дийцар. Нийсденнача гIулаххах берригаш а дика дIакхийтар. Цхьабараш плотникий балха эттар, вожаш бетон йотта бахар. Иштта хьалхагIа а санна толамца кхоачашйир оаха январь бетта план.

Коллективе а партийни организаце а лоархIаш, сий деш ва Голубев Михаил, хьинаре дакъа лоац цо общественни балхаца а. Цехови партийни организаце секретара заместителалла а цул тIехьагIа секретаралла а хержа хиннав, хадданза ший бригаде агитатор ва. Общественни балхаца хьинаре дакъа лоацаш ба бригадацара кхыбараш а. Цу даькъе царна хьокхам телар Михаил ше ва.

Газосварщиккий аппарат бе а йоалаш чуийнна болх беш воал газосварщик Джайраханов Рамазан. Аьшкача херхо дахчан улг хоададеш санна атта тел цун бе йоаллача резака пхи миллиметр сома аьшка лист. Цо хьатийда флянцаш йисташ шаьра йолаш а нийса а я. КхоалагIча разряда газосварщик мара веце а йиьлагIа пхелагIа разряд яраша санна цIена бу Рамазана болх.

Технически училище яьккхачул тIехьагIа слесарь-монтажник волаш вера Рамазан СМУ-6 балха. Из дар пхи шу хьалха. Кастта езаелар цунна газосварщиккий говзал. Дукха ха ялалехьа ший керттера специальность йита а йита газосварщикалла болх бе волавелар из. Бакъда, кастта Советски Эскаре ваха ха кхальчар. Советски Эскаре гIулакх деш волча хана отделене командир волаш а шийгар хьокхам луш, дисциплина дика хиларга а гIулакх дикагIа довза гIерташ хиларга а диллача ший новкъостел тIех волаш хиннав Рамазан.

Советски Эскарера цIавеначул тIехьагIа дукха уйла йиннар нов. Джайраханова, малагIча балха гIоргва-хьогI со яхаш. Слесара-монтажника а шофера а говзал йолаш вар Рамазан. Бакъда дукхагIа езаш яр-м газосварщика говзал яр. Цудухьа ше хьалха болх бальча, шийна дика йовзаш йолча коллективе юхавера из. ХIанз цехе хьалха латтарий, къахьегама дисциплина дика ярий цIераш йоахача хана хьалхагIа цIи йоаккхарех ва къона коммунист Джайраханов Рамазан.

— Рамазана тIадилла гIулакх тешаме да, — йоах мастера нов. Петрова, — хIальта газосварщика болх дика а Iомабаьб цо. ХIанз цунна йиълагIа разряд яла кийчлуш да тхо.

Иштта цIена кхоачашду Рамазана шийна партийни организаце тIадилла моллагIа общественни гIулакх а.

Балха тIехь шийгара дика хьокхам гойташ а масса хана ше кулгалду бригада хьалха лоаттаеш а ва слесарий - монтажникий бригадир коммунист Киселев Иван.

Бехктоккхаме а лоархIаме а балхаш да нов. Киселева бригадо кхоачашдераш: мехкдаьтта чакхдоахача заводий установкашта ремонт еча, реконструкци еча, капитальни гIишлош хьалъеча болх бу цо. Из болх масса хана графиках кхоачашбу бригадо.

Дуккхача шерашка слесара болх беш хьавоагIача Ивана Iоаль балха опыт дика накъа йоал къоначa слесарашта кулгалдеча. Массехк шера хадданза хьалха латташ, производственни план тIеххкоачашъеш хьайоагIа из барт тайна, Iымерза коллектив — коммунистически къахьегама бригада. Укх шера март бетта план 130 процент кхоачашъяьй цо.

Иштта дика къахьегаш, моллагIча участке болх беш бале а—кулгалхой болаш, е мугIарера болхлой болашшоашкара хьокхам гойташ коммунисташ кхы дукха а ба укхаза.

Цудухьа коммунистий хьалхленца дикача хьокхамашца дIадоладаьд укхазарча гIишлонхоша керда шу — семилетка чакхйоалаш дола шу. Шеко яц цар из дика чакхдоаккхарг хиларах.

С. КОТИЕВ.

МАЙ БЕТТА ЧОТАХ

Грозненски крекинг-завода № 11-12 йолча установка операторне дIачуваьлча хьалхашка отта сурт хоза да. Беррига теркам тIабахийта ши-ший участкерча приборашка хьожаш ва хIара технолог. Масала, Маркин Анатолий № 2 йолча колонна чура мехкдаьтта продуктай боарам мелб хьожаш воалл, хIальта слесарь Зинченко Анатолий фланцашта подтяжка еш ва. Иштта ши-ший участке болх беш ба установка кхыбола оператораш, операторий гIончаш, слесараш.

Цу барт тайнача коллективо семилетка тIеххьарча шера доаха къахьегама толамаш дика да. Валови продукци арахецара хьалхарча квартала план 110,3 процент кхоачашъяьй. Къахьегама овсарле планах лаьрхIа хинначул 8 процент лаккхъеннай. Арахецача продукцега дIабода мах планах лаьрхIачул чухнахьа баккхарах кхаь бетта паччахьалкхенна кходаь ахча 6,7 эзар сом да. Цул совгIа доагор кходаьд 330 сома маьха.

ЦхьоалагIча Майна сийленца накъа яхара яхь йоаржаяьча коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча установка коллективо доккхий декхараш тIайийцадар. Уж декхараш ханал хьалха кхоачаш а деш, валови продукци арахецара биъ бетта план 19-ча апреле кхоачашъяьй цо. Ер бутт бовлехьа тха коллективо планал совгIа итташ эшелонаш продукци арахецаргья, — йоах установка начальника Розенберг Аркадий Наумовича. — Из кхоачашде тха торонаш а я.

Шоай балха говзал лакхъяра школашка, техникумашка, институташка дешаш, общественни балхах хьинаре дакъа лоацаш дукха нах ба установке. Цахаддаш болх беш я дикагIйолча опыта школа. Цига дакъа лоац балха тIа хьалха латтача технологаша. ДикагIйолча опытах лаьца беседаш ю, газеташи журналаши деш каст-каста агитатораша нн. Кайдаша, Ивановске. Институте деша багIаш ба нн. Жилина, Кудряшов, кхыбараш.

Российски Федераце 30 миллиарде дика дакъа лоац установка рационализатораша. Укх шера балха юкъейихьай 15 рационализаторски предложени. Цар паччахьалкхенна баь пайда бархI, эзар гаргга, сом да. Къаьстта, боккха пайда баьб автобензин дIадахийтара схема хувцара хьакъехьарча установка начальника нов. Розенбергеи механика нов. Кубянеи еннача рационализаторски предложене.

Укх деношка май бетта чотах къахьегача технологаша шоай хьинар кхы тIа а совдаькхад. ХIара смена нормаш 150—160 процент кхоачашъю. Царех ба операторий гIончаш нн. Летко, Маркин, оператор нов. Саакьянц, кхыбараш.

Б. Костоева текст.

Сурта тIа: установка начальник Розенберг Аркадий беседа еш ва нов. Плетнев керте латтача сменаца.

И. Плиева сурт.

КЕРДАДАРКОТ А ДУВЛКОТ А ДУВРГДА!

Хьалха хиннар дага а дохаш из хIанзарчунца нийсдеш, Советски Iальдал даьлча денз Нохч-ГIалгIайчене хинна дика хувцамаш дувцаш каст-каста каьхаташ ухийт вай республикански газетий редакцешка.

Боккъалдар аьлча, карагIдаьнна толамаш дог гIоздоахаш да, уж хIара денна ца гуш Iе йиш яц бIаргий са дайна воацар. Хьалха тIехьайиса, къе, дешар ца ховш хиннача Нохч-ГIалгIайченах дегIаена экономика, медицински, культурно - просветительни учрежденеш а йолаш социалистически республика хиннай. Советски Союза вошал долча дукхача къамех болча цхьан дезалца бIубенна хьалхашкахьа, коммунизмага болх Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой а.

Вай мехка, хIальта цу даькъе вай автономни республике а социализм котъялар — коммунистически парте хьалкъалца кулгалдарах, халкъаша шоайла вIаши новкъостал дарах, миллионаш болча советски наха хьинаре къахьегарах хьахиннар да.

Коммунизм хьалъяра шоашкара доагIа дакъа лоац Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша а. Вай республика дукхагIа болча гражданаша Даьхен хьалхашкара шоай декхар дизза кхоачашделга, промыслашка, заводашка, предприятешка, совхозашка, колхозашка дика болх белга ца ховш, керда вахар хьакхоллача цар хьинаре дакъа лоацилга, хьамсарча ленински парте даь тIахьехамаш кхоачашдара уж оарцагIбовлилга ца ховш, КПСС XXII-ча съезда тIайийца сийлен Программа кхоачашъяра цар цхьаккха хIама кхо ца делга ца ховш малав. Советски халкъа кхетами культуреи лакхъялар, цу даькъе Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхой а лакхлуш, — вайна карагIдувлача башха - дикача толамий эггара къаьгагIа а лоархIамегIара а дар да. Цудухьа де а доагIаш доккхал ду вай республикa цIи хезача нахах: чехкдаьтта чакхдоахача Летковскаях, Абасалиевх, механизаторах Кагерманових, доярках Барахоевах, оалхазараш леладеча Олюнинайх, промышленноста, транспорта, гIишлошъяра, юрта боахама дукха кхыча а новаторех...

Коммунистически хьисапе общественни производстве къахьегарий, коммунизм хьалъечун моральни кодекс закон а хинна дIаэттарий цIераш яьха яргъяц, хIана аьлча Iалальмате дукха ба...

Цхьабакъда, новкъадале а, цхьа сакхат доацаш дезал а хилац. Вайна юкъе а болаш ба ший дар общественничул лакха увттадераш, паразитически хьисапе бахараш, къаьначоа, денна дIадаьннaчоа тIехьа тувсалураш, хIальта, цхьайолча хана шоашта хьабоалача пайдан духьа кхыметтел сий доаца феодальни дына гIулакхаш, шариIатеи Iадатеи оакхарий «законаш» юхаметтаоттаде деза яхараш а...

Цунца дувзаденна тха корреспондентаца хинна хIама дувцанза даргдац тхо.

Горловке «МАЗ» яхача автомашинаца 55 галий хьоар дIадахьа гIийрта Аджиев Берснакъа яха цхьа сагхIанад а ца ховш бехктоккхама «кIалхара ваьннав» цу спекулянцех хьоар тахьадаккхарал совгIа кхы хIама ца хулаш, аьнна селькорагара хоам кхаьчар соахка, Сунженски районе командировке волча хана Гадаборшев Османага.

Селькора сигнал тохкаш О. Гадаборшевна гучадаьлар Сунженски района милицеи прокуратуреи цхьаболча болхлоша, кIаьда аьлча, Б. Аджиев уголовни дешах харцахьара сожиев уголовни дешах харцахьара соцам тIайийцалга, хIальта из дош юха дувцийта цун бахьан а даьккхалга. Следователшкара даьннача гIалатах пайда а ийца шийгара дIадаьккха хьоар «базар е доацаш даа ийцад аз» яхаш из юха хьадеха волавелар из.

Кхетадеш да селькора сигналага ца хьожаш журналиста О. Гадаборшева Iе йиш а бокъо а ца хинналга, цудухьа цу бIехача историх лаьца газета тIа корреспонденци араяккха лаьрхIар цо. Цхьабакъда, дагалаьттар кхоачашде кхензар цун. Цул хьалха ваьлар Б. Аджиев, къаьна гIулакхаш хьаллоацаш бараш улув а баьха корреспондента тIагIертар из. Январь бетта хьалхарча деношка ший кхоачара гаргарча нахаца Тамасханов Iалауддинаца, ГадаборшевгIар Ювсапаца, Iальлица, Абукараца Грозне воагIа Аджиев, хIальта Калинина цIерахча поселке вахача Гадаборшев Умат-Гире цIагIа вIашагIтох шоай тайпан «дикагIа лоархIаш бола» нах. «Дына чIоагIагIбараш» гулбеннача, кхело укх тайпара соцам тIаэц: корреспондент юкъеэккхар бахьанце милице Аджиевгара дIадаьккха хьа ца луш дитача хьоарах О. Гадаборшевгара хьадоаккхалда Б. Аджиева дIалургдолаш ялх эзар сом гаргга ахча. Кхело тIайийца соцам Османа дIа а бовзийта цо из кхоачаш ца бойя цунна де доагIар дергдолга дIахайтар.

Кхетадеш да, корреспондента къаьначоа тIехьа латтараша дийцар тIа ца ийцалга. Ше коммунист а журналист а хиларах тарра мракобесашта цIенхаштта духьалваьлар из, хIальта цо из царга шоашка гуччахьа дIа а аьлар.

Бакъда, шоай бIеха герз Iодилла раьза хиланзар шариIата тIехьалтараш а. Цкъа саррахьа (из дар 10-ча феврале) балхара чувоагIар Гадаборшев Осман. Баьча балха раьза вар из, цхьабакъда, коа наIарах хьачуволлаше дIадальлар цун дог гIоздалар. ЦIагIа цунна бIаргаяйр кIай можамаш йолча къоанона го а баь еха латта ший нана. Уж бар Тамасханов Iалауддин, ГадаборшевгIар Ювсап, Iаьла, Ахьмад, ИсмаIал.

Корреспондента цIагIа чулилхабар уж хьалха шоаш баьча соцамах цунга цIаькха а хоам бе, из кхоачаш берг ба аьнна цунга къорIах дув баийта.

— Со коммунист ва, хIальта оаш со кхера а вергвац, — аьлар Османа. — Шо са цIагIара ара ца довлеш милици йоалаергья шоана. — Сихха а юха вийрза цIагIара аравалавелар. Осман, бакъда, цунна тIаккхийгар Тамасханов Iалауддини, Гадаборшев Iальлеи, Торшхоев Махьмади. Царца дукха къийсачул тIехьагIа хулиганашта бе пальто а юсаш коа араэккха вIаштIехьдаьлар Османа. Цунна тIехьа гердз даьлар.

Османа телефонаца милици хьаехача юкъагIа дIа-юха байдда дIабальлар кхайканза баьхна «хьаьщий», бакъда, хьакхаьчача милице болхлошта уж корабир Гадаборшев Ювсаза цIагIа.

ХIанз хулиганаштеи шариIата тIехьа латтараштеи духьала уголовни дош гIоттадаьд, хIальта шеко яц царна доаггIаш дола таIазар дергхиларах. ДIаьннай вайнаха юкъера гIулакхаш шариIатеи Iадатеи бокъонех къестадаь ха. Халкъо ше дIадаьхад уж реакционни законаш. Цунна гоама а новкъа а да уж. Из дагакхаба а ха а деза уж законаш леладе гIертача наха.

Новкъара дIадовла, къаьнардар хьаллувцараш. Шун ха чакхъяьннай. Къаьнадар юха доагIаргдац! Кердадар котдувл кот а дуврга !

(20-ча апреле арадаьннача «Грозненский рабочий» яхача газета тIара).

Сийлахь-йоккхача Коталон 20 шу дизарга

СА РЕЛИКВЕША ДУВЦ

Ши фотографи улл сона хьалхашка латтача истола тIа. Цхьанне тIа — цIена обмундированиц тIаювхаш салте. Фотографе тIара гаьннара хьагуш дар маьрша сурт да: юртара кIай кIир теха цIа, цхьан мугIарагIа хигахьа йолха боабашкаш. 1942 шерара июнь ба из. Барайтта шу даьнна ва салте. ВорхI ди даьлча мара кхоссац цо эггара хьалха моастагIчоа кхосса топ.

Ер да шоллагIа сурт. Хинна човваш малагIаш я хьахьокхаш дола зигаш, орденаш малагIаш я хьахьокхаш йола планкаш йоахка китель тIаювхаш эпсар. Далла уллача сурта тIарча салтечоа тара ва из. Цхьабакъда, юхь хояллал ондаяьнна, къонахчун бос тIабена я цун. ХIаьта цунна гонахьара сурт а да кхы тайпа. Даьгача цIеной гIовнаш. Витрине — доккхий готически алапаш. Гобаьккха ира бовхьаш дола тховнаш, шпилаш, башнеш. Германи. Шаккхе а сурт — са да. ТIема денош дагаухийтача кхыча предметашца цхьана истола яьшка чу доададу аз уж. Цу тайпара реликвеш хила мег, фронте мел хинначунга.

Писарева Клавай гильз

Массазаръяр санна йола топа патрона гильз. ХIанз а тIехьа цунах молха кIура хьадж йоагIаш санна хет сона.

...КIоаргга яьккхача окопа чу дагIар тхо. Гуччахьара, шаьра аре йолаш меттиг яр из. Гитлеровцашка кхаччалца — кхо бIаь метр. Царнеи тхонеи юкъерча доазон тIа йийна говр улл. Цунна тIехьашка лечкъа ваьгIа немций снайпер. Цо цхьанна тайпара корта хьалъайбайтацар тхога: тхона, бронебойщикашта, тебаш ваьгIа хургволаш вар из.

Из шитта дIадийцар аз снайперага Писарева Клавдега. Бийсанна лаьтта гIолла теккха цхьа бIаь метр дIагарга а яха, льга Iаьржъеннача юкка тIехьашка лечкъа Iойижар из.

Гитлеровцо кхессар эггара хьалха топ. Снайперий дуэль йоладургъа аьнна хеташ дар тхо. Цхьабакъда, Клавас топ юхакхоссанзар. ЦаI а даьлар сахьат, шиъ а даьлар, кхоъ а даьлар. Меттахьа ца хьовш уллар из.

Баьд йийрзар. МоастагIчун снайпер, йийна уллача говра тIехьашкара теккха хьаара а ваьнна, шортти юхатIаволавелар. ТIаккха, из шийна дикка гаргагIертача гIолла, топ тIайожийтар Клавас. Цо хоаламбир цу къовсаме.

Топа пхо кхийтта еха пилотка а йолаш, моастагIчун документаш а дахьаш ена юхаэттар Писарева Клава. МоастагIа Iехаве аьттув баьннаб цун.

— ХIахьий, памята я хьона, — аьнна хьакховдайир цо сога топа патрона гильза.

Дневника оагIолг

ХIанз дагадоха хала да, каьхата чIегилгаш сона мичара а маца а кораяьяр, тIирганца уж вIашагIа а тийга, цар тIа йоазув де со мала волавеннавар:

Цкъа, сайна цхьа чов хиннача тIехьагIа деррига а хIанз дацар аьнна дадаь хинна из дневник даьга дIадахьийталар аз. Иштта дисалар из юхе а.

БIаьш оагIош йолаш да дневник. Уж ерригаш а йийца варгвац. Доаца хьоахаберг ба аз цхьан оагIолга тIа даьча йоазон чулоацам.

Дов де тIаена моастагIчун барайтта бомбардировщик яр. Шофера, вокхагIа волча сержанта Иванова, ше майодда кIотаргашта юкъе гIолла чухийпар машин. Бомбаш чуетта йолаелар. Иванови мугIарера Бинкини лечкъа баьхкача кIоага чура царна бIаргаяйра доттаенна шоай машина. Кузов яр йоагаш. хIаьта цу тIа латташ 800 килограмм доагор чудола бешкаш а яр.

Шаккхе а машинагахьа ведар уж. Дерзанча кулгашца борташ хьаеллаюяланзар. ТIаккха Иванов кхоссавенна машина тIа а хайна, ше майодда дIахийцар из, цIаьхха аьтта оагIорахьа гола а тохаш дIахьайзар. Бешкаш шоай деррига дозалца аьрда оагIорахьарча бортах кхийтар, из каг а яь. лаьтта лийгар.

Лотаенна хиннача бешкашта лаьтта тIахьаьрцар Ивановеи Бинкинеи.

Цхьабакъда, машина йоагаш яр. Из а кIалхараяккха даьрхIар Иванова. ЦIаьхха тIахайна дIаэккхийтар цо машина. ТIехьашкахьарча оагIорахьа кабинах боалла кийга бIалг бехача гIолла хьачубеттар цIера ала. Берта чеш лоталелар. Цхьабакъда, цу ханна, оарцагIа доагIаш санна, хьалхашкахьа гаьна доацаш гучайийхар дола хий...

Комсомольски билет № 18213837

Цо фашисташ боабаьчара гаьна воаццаш уллаш коравир из. Аьрда кулга бе доаллар беттагаргашта тIалатташ баьде цIий тIадамаш а долаш дола комсомольски билет. Баьцалла уллар къоалам.- № 18213837 йолча комсомольски билетах хайра вийначун цIи фий. Из вар 1924 шера ваь. гварде мугIарера Сиденко Алексей Иванович. Билета юкъе доаллаш записка корадир. Кегаденна дийхкача алапашца даь йоазув дар цу тIа:

«Аз массехк фашист вийнав, цхьабакъда, лешм се а ва со. Новкъостий, укх адресах тха цIагIа хоам белаш со веннилга дIахоийташ: Новосибирски область, станци Баргат, Северни улица, цIа 82.

Айеннача дикача моттиге дIаволлалаш со. ХIаьта оашош фашисташта еттаргья оаш. Гаьна бахалаш уж. Ший къорга чу хIалакде аькха. А. Сиденко».

Цу хьакъехьа язъяь. 1964 шера 28-ча сентябре «Комсомольски правда» тIа кепа теха араяьнна заметка укх дешашца чакхйоалар: «ТIем тIа хиннача шоай новкъоста шоашка даь васкет кхоачашдаьд гвардейцаша. Маьршача наькъа лакхе, хьун йисте хьалъэттад Ленински комсомола воIа дегIа памятник».

Хана йIоахалла IажагIбесса лестача газета чIегилг дораеш сай истола яьшка чу уллаю аз.

Рейхстагах яьнха Iоакъа

Дукха нах бар рейхстага юхха гулбенна. БIухоша гебагIашца жIакаш доахаш а, басарашца а, хIаьта пхьабараша къоаламца а шоай цIераш язйора. Дуккха бараш цхьана сурташ доахийташ бар.

Фронтера массехк новкъост сайца а волаш латтар со, цхьабакъда, фотоаппарат йолаш саг вацар юхе гIолла. Тха сахьайзар. ТIаккха цIаьхха, йоккха йоаца массехк кхерах Iоакъа бе а йоаллаш наха юккъера хьаарайккхар хьалха каменщик хинна. Синоренко Коля — сапер, цо царех цаI гон тIа IотIа а йилла, сога хьа а кхайка аьлар:

— ДIаязъе автограф. ТIаккха кулг а язде: Берлин. ТIом чакхбаьлар.

Кагийча наха сихха дIа-хьа ийца кхоачайир Iоакъаш. Аз а хьанийцар цаI. ХIаьта, сона хетаргахьа, са фронтерча реликвех тахан эггара езагIа я из. Царех хIаране дувц дIаьха деноши бийсаши, атакаш, чуйийтта бомбаш, тIехбийнна хиш, мукъаяьха городаш, Iоиха цIийн гIийтта кIури, валар а котало а.

Юрий ЧЕРНОВ, (АПН).

Люксембурга Компарте XVIII съезд

ЛЮКСЕМБУРГ, 20 апрель (ТАСС). «Машар, паргIато, лоIам, социализм!» — цу тайпарча лозунгаца дIайодаш латт самардийнахьа укхаза дIайолаенна Люксембурга Коммунистически парте аргIанара XVIII-гIа съезд.

Съезде ба 130 совгIа делегаташи съезда хьашийи, хIаьта иштта Советски Союза, Франце, Итале, Бельге коммунистически партей викалаш а.

Съезда адресах моаршал дуп телеграммаш яьхкай вежарашха йолча коммунистически болхлойи партешкара.

Люксембург Компарте ЦК отчетни доклад еш съезде къамаьл дир КПЛ генеральни секретара Д. Урбане.

Отчетни докладах пренеш йолаелар.

Съезде дакъа лоацараша шоаш къамаьлаш деча хана дувцар люксембургски коммунистий саготагIа долча декхарий хьакъехьа. Цар могабора Люксембурга Компарте ЦК генеральни никъ, харцахьа лоархIар американски военщино Къулба-Малхбоален Азе леладу агрессивни гIулакхаш, цар дувцар Малхбузен Германе юха дийнлуц латта милитаризми реваншизми Европерча машара гIулакха кхераме хилара хьакъехьа, дунен тIа тешаме мел бола нах тIахьехар керда дунен тIом хьара духьала лоаттабеча къовсаме цхьоагIо йолаш хилара.

ДIаьхдаь тIоараш а детташ безаме тIайийцар съезде дакъа лоацараша Советски Союза Коммунистически парте делегацена керте латтачо, КПСС ЦК члена, РСФСР-а йолча КПСС ЦК Бюро члена И. В. Капитанова даь къамаьл. Цо баркал аьлар КПСС делегаци Люксембурга Компарте съезде яхарах.

Болх толаме чакхбаккхар ловш делегаташта ловца а баьккха, новкъоста Капитанова Iойийшар Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето съездага дахьийтача моаршала текст.

Съездо дIахо бу ший болх.

ЖЕНЕВСКИ СОГЛАШЕНЕШТА ДУХЬАЛА Я США ПОЛИТИКА

НЬЮ-ЙОРК, 20 апрель. (ТАСС). Вовзаш волча обозревателя Уолтер Липпмана, «Нью-Йорк геральд трибюн» яхача газета тIа тахан кепа теха араяьннача обзора тIа. Вьетнамерча американски политика хьакъехьа язду, переговораш е кийча хилара гаьна латт ВIашагIкхийтта Штаташ яхаш. «Февраль бетта дена, — язду цо, — Къилбаседен Вьетнама атакаш ярах, вайна мегаш йолча условешца дош къоастадара хьакъехьа переговораш цунга яйтар духьа цунна духьала тIом барах латт вай политика».

1954 шерарча Женевски соглашеней лардашта юха тIадоагIилга мара кхы хIама дац ВIашагIкхийттача Штаташта дезар, аьнна, 25 марта президента Джонсона яьча заявлене хьакъехьа ше ялеш, Липпмана белгалдоаккх, «США хIанзара позици шеко йоацаш 1954 шерарча Женевски соглашеней лардашта духьала хилар... Бакъ йола доакъазал сенах латт аьлча, из латт, дерригача дунен тIа гIолла вай чакхдаьлча а, бокъонца воай политика хьаллоацаргъяраш вайна корабоагIарг ца хиларах».

ПРЕЗИДЕНТСКИ РАНЧОНА ЮХХЕРА БАРРИКАДА

НЬЮ-ЙОРК, 20 апрель. (ТАСС). США тайп-тайпарча городашкара Вашингтоне баьхка американски студенчества викалаш дIахо а кIайча цIенна пикетировани еш ба. Пикеташка дакъа лоацараша дIадех, США-с Вьетнаме чуетта бомбаш социйтилга.

Демонстрантий викало хьакхайкадир, Вьетнаме машар оттабелга дIадехаш йола петици президентага Джонсонага дIаяла торо шоашка хиллалца йолча хана студенташ Вашингтоне Iе а кIайча цIенна пикетировани е а лаьрхIа хилар.

Цу юкъа президента Джонсона техасски ранчона тIадолха наькъаш лорадеш дар къайлагIарча служба агентийи полицейскейи бIарчча эскар.

ДукхагIа бараш Хьюстони Остини яхача городашка баха нах а болаш волча бIаь гаргга демонстранто бIарчча бийса яьккхар Джонсон кераста наьха мархаш доаста ди дездеш волча ранчора ах миль гаьна бIоагIаехи гIум чуйоаллача галеехи полице яьча баррикадана хьалхашка. Цу демонстраце дакъа лоацаш хиннарий безам бар Вьетнаме чуетташ латта американски бомбаш сопийтилгеи Къулбехьен Вьетнамера американски бIунаш эрадоахилгеи дIадехаш йола петици дIаяла.

Техас яхача штата полице тIеххьара а пхе демонстрантах латтача группана мукъа белар баррикадана гарга и. КъайлагIарча служба агенто вийха воалаваьча президента Джонсона форда адъютанта помощника Джозефсона аьлар, хIанз укх сахьата президент ранчо а вац, хIаьта ше — Джозефсона — петици дIа а эцаргья.

МАКНАМАРА ЗАЯВЛЕНИ

ВАШИНГТОН, 20 апрель. Американски авиаце Вьетнама Демократически Республикана чуетта бомбаш сацийтара духьала волаш къамаьл дар США оборона министра Р. Макнамарас даьр.

Кепа йоазон тIа араяккха аьнна Пентагоно самардийнахьа хьакхайкаьча заявлене тIа Макнамарас йоахар. Къулбехьен Вьетнама духьалара «агресси» соца ца а еш Къилбаседен Вьетнама чуетта бомбаш сацийтаро «Къулбехьен Вьетнама халкъ уйлах доха а дергдар, дог ийша а хулийтаргдар».

НИЗАШ IОАДУ

НЬЮ-ЙОРК, 20 апрель. (ТАСС). «Ф-104» яха татал массагIа йола США ВВС 10 реактивни истребитель кхаьчай Къулбехьен Вьетнамерча Да Нанг яхача американски тIема базе. АП агентства беча хоамах, ДРВ территорена бомбаш чуетта ухача бомбардировщикашта улувъяьха ахийта лаьрхIа я уж самолеташ. Укх гаргарча хана цу тайпара истребитель кхы а массехк кхачарга хьежаш ба.

АНГЛЕРЧА МАШАРА ТIЕХЬА ЛАТТАРИЙ ПОХОД

ЛОНДОН. 20 апрель. (ТАСС). Ядерни герза духьала барий йоккха митинг хилар селхан Трафалгарски майдан тIа. Ди делкъийга кхаьчача хана майдан тIа яьлар «Ядерни герз дIадаккхара тIехьарча боламо» вIашагIтехача. дуккха эзараш болча. бIаьстан юхье еча традиционни походе дакъа лоацарий колонна.

Марш дIайолаелар 17 апреле, английски бомбардировочни авиаце командоване штаб чуулача йоккха йоацача Напхилл яхача юрта. 50 километр совгIа никъ бир походе дакъа лоацаш хиннараша.

Ораторашa английски правительство тIахьийхар ядерни герз дIадаккхарах йола хьадда программеи Къулба-Малхбоален Азе проблемаш нийсъяра новкъостал дергдолаш йола, машар лорабара программеи хьакхайкаяра.

Англерча машара тIехьалаттараша премьер-министрга Вильсонага письмо дахьийтад хIанзарча правительства арахьарча политика дукхача аспекташта критика еш. Цар, белгтала аьлча, дIадех НАТО ядерни низий проект тIа ца эцилга, Малайзера английски бIунаш арадоахилга, Вьетнамера американски агресси соцалра президент Джонсон тIахьехилга.

ХIАНА ЙИЦЪЕННАЙ ДЕШАРХОЙ БРИГАДАШ

ХIанз а дувц Наьсарен района боахамий кулгалхоша дIадахача шера дешархоша шоашта даь новкъостал. БIаьстан балхаш хьатIаотташехьа а кхашка къахьега араваьлар цхьа эзар совгIа дешархо — 13 дешархой производственни бригада, 50 звено.

Доккхий хьувкъамаш кхедир ТIой-Юртарча юкъерча школа дешархой производственни бригада. Цар гIулакх деш яр 10 гектар хьажкIаш, 10 гектар шекара свекла. Дег тIара раьза болаш, дегIа салоIам хулаш къахьийгар цар шоай участкаш тIа. Лакха лоаттайора къахьегама дисциплина, довзар шоашта хьалхашка латта декхараш.

ДIаьхача ахкан цар хьийга къа зехьа довизар. Гурахьа хьувкъамаш чуийца даьлча дешархой производственни бригада бригадира Гиреев Султана райОНО-га хоам бир: хIара гектара тIара 50 центнер фуалъяьха хьажкIаши 270 центнер шекара свеклаи чуийцай, аьнна.

«Октябра 40 шу» яхача совхозе а дукха бац иштта хьокхамаш дола опыт йола звеньевойш. Масала, ерригача республике цIи хеза механизатор Даурбеков Яхьья а дукха котваьннавац дешархоел. ХIара гектара тIара цо чуийцай 50,8 центнер фуалъяьха хьажкIаш — 0,8 центнер дукхагIа. Иштта мара тIехьабисабац къона производственникаш шекара свекла кхееча а.

Къахьегами дешари цхьан наькъ тIа дакххар — из ба коммунизма саг хьалкхевара эша темагIа бола низ. Цул совгIа, дешархой производственни бригадаша доккха новкъостал ду шоай школашта. ТIой-Юртарча дешархошта дIадахача шера баьча балхах 2500 сом ахча хьожадир.

ХIара гектара тIара 400 центнер моша хьажкIаш чуийцар дIадахача шера Экажкъонгий-Юртарча школа дешархоша а. 20 гектар хулача участка тIара — 8000 центнер моша доакъар! Иштта совгIат делар дешархоша шоай къонача совхоза; къахьегам байзар, хайра дешархошта шоай даьш-ноаноша хьувкъамаш атта ца кхеделга. Школа нийсте яьккхача кхашка къахьега гIоргда тхо дукхагIа дараш, оал хIанз Экажкъонгий-Юртарча дешархоша.

Ши-кхо шу да школаштеи совхозаштеи юкъера бувзам чIоагбенна. Бакъда, цу бувзама хам бац районе укх шера. Цхьа школа яц Наьсаре укх шера къаьстта участок йолаш, ший кхашка фу де деза ховш. Цхьа тонн удобрени йихьаяц дешархоша кхашка дIаьхача Iан.

— ДIадахача шера а болх баь дика бригада я тха школера яр, — йоах Яндаререча школа директора нов. Лотырева. Дешара дика новкъостал ду къахьегамо. Бакъда, Iан замалахь торо хиннаяц дешархой кхашка баха: лаьтта мичахьара лургда, удобренеш мишта дIаозаргья. Цу гIулакха оарцагIвала везар малав ховш дац хIанз а.

Укх шера 3 марта райОНО заявка йир Наьсарен производственни управлене 163 гектар лаьтта деза дешархой производственни бригадашта аьнна. Цар цу тIа кхеергья хьажкIаш, шекара свекла, коартолаш. Цул совгIа, 676 тонн органически минеральни удобренеш участкашка дIаяхьа транспорт эзалга дIахайтар райОНО-с.

Цу каьхатах фу хиннад хIанз а ховш дац. Приказ-м дала мег управлене. Нагахьа санна из а истола яьшка чу уллисе?

Отделеней управляющеш декхарийла ба школашца бувзам лоаттабе. Каст-каста школе волаш, педколлективаца дагавоалаш, царна малагIа новкъостал эш ховш управляющи хилча кхыча тайпара леларгда гIулакхаш.

Дукха ха я Наьсарен районе бIаьстан балхаш дIадоладенна. Чуийнна къахьегаш боахк ахархой. Бакъда, царна юкъе соахка санна бIаргагац дешархой — къона хьажкIаш кхееараш...

Ши-кхо шу хьалха района собранешка, совещанешка школе дагIача берашта тайп-тайпара механизаторий говзалаш Iомае еза, яхаш дувцар. Совхозий директораша дош деннадар школашта сов йола трактораш, комбайнаш, селкаш лургья, аьнна. Из дош хIанз а кхы гIулакхаца дувзаденна доацаш да, яхаш дувц хьехархоша.

Духхьал Экажкъонгий-Юртарча юкъерча школе мара трактор яц. Из хIанз а ремонт янза латт. Кхай тIа бахача цец а бувлаш трактора бIарахьежаш латта дезаргдий-хьогI берий.

ХIана йицъеннай дешархой производственни бригадаш? Цу хаттара жоп даларга хьежаргда тхо Наьсарен производственни управлене кулгалхой.

М. ЗАНГИЕВ.

НЕВРОЛОГЕ ТОЛАМАШ

Медицина трагически оагIонех цаI я Сулема е кхыдола чIоагIагIа Iаткъа дохьаж кхийттача сага хулача лазарца лоаттабеш бола къовсам. Иштта дохьаж кхийттача жамараша болх бац, саг ла. Итт-шийтта шу хьалха жамараша хала лазар кхийтта саг лечара воаккхалацар. Деррига а чехка хувцаделар «искусственни жим» яха аппарат хьайича. Вай мехка эггара хьалха цу аппаратаца дарба де доладир Московски II-ча Паччахьалкхен медицински института СССР Медицински Iилмай Академе член-корреспондент профессор Антон Яковлевич Пытель керте латтача урологически клинике. Укхаза Iомайир аппарат, хIанз из мехка дукхача клиникашка болх беш я. Цун новкъосталца йиш хул цамогаш бола дукха нах кIалхарбаха, жамараша бу болх лерттIа юхаметтаоттабе. жамараша хула дукха лазараш дIадаха.

Массехк шу хьалха медикий лексикона юкъе дера «неврологи» яха дош. Из дош дац хIанз энциклопедена юкъе, хIаьта цо медицински Iилмана юкъе керда оагIув хьайийлай. Из дош дашхара вай воаш жамараштa хулача лазарех дувца доладаьр дIаходихьача бакъахьа да. Дукха хаьккхай медикашта жамараша, организма чура шкалаш дIакъоастаяр мара, кхы хIама а дац мотташ. Жамараштa лазар хиннача наха дарба деш бар терапевташи урологаши. Царех хьалхарчар деш дола дарба дора кхачапна диета оттаярцеи медикаментащеи, хIаьта шоллагIчар — операцеш а еш. Тайп-тайпара говзал йола Iилмахой вIашагIтоха а цар низ тIабахийта а бийзар жамараштa хула лазараш довзараи царех нах берзабараи. ХIанз гучадаьннад жамараш организмана ца эшеи айпанеи йола хIамаш дIаяьха ца Iелга. Цар цIечу, клеткашка, клеткашта юкъерча тIоадала чу халданза эшаш дола хий, тухаш, белокаш лоаттаю. Жамараш тайп-тайпарча органашца бувзам болаш хилар гучадаьннад. Масала, жамараша бу болх телхача сага артериальни давлени лакхлу, хIаьта царна хиннa лазар дIадаьккхача юха а чехка меттаотт давлени. Жамараштa хула лазар сага цIий кIезига хиларца бувзам болаш хилар гучадаьннад. Иштта гучадаьннача гIо дир жамарашта хулача терапевтически хирургически лазарашта юкъера доазонаш дIадахара. Неврологаша болх бу физиологашца, патофизиологашца, патологоанатомашца, биохимикашца айхха бувзам а лоаттабеш.

10 шу хьалха воспалительни лазар долча жамара операци йича нагахьа мара нийслацар дарба доалаш. ХIанз 82 процент болча наха цу лазара дарба де йиш я.

Артериальни гипертони йолча наха дарба деча Iалаьмате доккхий толамаш доах хIанз укх тIеххьарча пхе шера неврологе. Лазар долча шинна а жамара дунен эггара хьалха операци йир Пытела. Сосудаш вIашкатаIар бахьан долаш цIий кIезига чукхоачаш хиннад жамарашка. Кхыча тайпара жамарашка цIий кхоачаргдола никъ безар. Цу гIулакха диткъача шорга сегментах пайда ийцар. Из сосудаш дукха йолаш хиларах доалл. Иштта лорабу жим, юхастии подслизистии мордаш дIадаьхачул тIехьагIа шортта сегмент жамарах дIаолл. Иштта лорабу жим, юхаметтаоттайу гипертонех цамогаш болча наьха цIий лерттIа лелилга.

1960 шера вай мехка эггара хьалха боккха толам боалаш чакхяьккхар жамарий артери готъяларца дувзаденна гипертонех хала цамогаш йолча кхалсага цаI мара боацача жамара яь операци. Жамарий артере периферически юхьигах селезеночни артери кхоачалу моттиг дIа а тегаш, жамара чу лерттIа цIий кхоачилга юхаметтаоттадир.

Фридрих САБИТОВ.
АПН корреспондент.

ФУТБОЛ

ЦХЬАККХА А ЦА ТОЛАШ

Селхан Грозерча Орджоникидзе цIерахча стадионе аргIанарча матче Гомелерча «Спартакаца» лайзар «Терек».

Грозненцаша сиха а кадай а дIадоладу ловзар. КхоалагIча минуте спартаковций вратара сетка чура хьаарайоаккх «Терека» центральни нападающе спорта мастера Косова Валентина корта а тохаш чуяхийта бургац. Бакъда, совле «Терекагахьа» яр аьнна вIалла шекбоацаш ловз спартаковцаш. Хьаьшашта юкъе къаьстта дика ловзаш ва Сафронов Виктор (№ 8). КхойттлагIча минуте счет нийсъю цо. Счет 1:1 йолаш чакхйоал хьалхара тайм.

ШоллагIча тайме цхьаккха а ца толаш чакхъяьлар матч.

Самардийнахьа «Динамо» яхача стадионе лайзар «Терекеи» Гомелерча «Спартакеи» дублераш. Счет 1:4 йолаш спартаковцаш котбаьлар.

М. МУСИЕВ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Дагакхабалаш: хьалхагIа — ала, тIаккха — газ!

ГАЗОВИ ПИШКАХ ПАЙДА ЭЦАРА БОКЪОНАШ

1. Газови пишках пайда эца доладалале хьалхагIа цIагIа фо чукхетийта а кранах йоахка ерригa кранаш бокъонца дIакъайлайий хьежача а мара хьаелла мегаргьяц счетчика юхерен пишка хьалхашкареи кран.

2. Лотаяь цIилеторг, лотаеш йолча горелка кран хьа а хьовзаяь, горелкана дIатIахьу. Горелках мел доаллача Iургах ала боагаш хила беза.

3. Пишк болх беш мел йолча хана форточка хьадийла лоаттаде деза.

4. Духовой шкафа горелка хьаллотаеча хана шкафа чу фо чукхетийта деза, цун ниI хьайийла лоаттаеш 2 — 3 минут яккхийтарца. Цул тIехьагIа лотадаь каьхат горелкана дIатIа а дихьа, духовой шкафа кран хьахьовзае еза.

5. Комфорочни гIозараш тIа оттаеш йола шера пхо йола пхьегIа лакха оагIош долаш хила еза.

6. Газ нийса йоагарг лоархI, нагахьа санна ала сатийна, сийна бале, хIаьта нагахьа санна ала кIур беш, IажагIа бесса хуле горелкана фо дукхагIа тIадахийта деза, хьалкъесташ хуле, фо кIезигде деза.

Газ соцаеча хана пишках йоаллеи газопровода тIареи кранаш дIакъовла.

7. Газови пишках пайда ийца даьнначул тIехьагIа дIакъовла горелкана хьалхашкара, пишка тIехьашкара, счетчика юхера кранаш.

8. Мегац: лотаяь газови пишк бIарг лакха саг воацаш латтийта, кухне вижа алла, газопроводах техача тIиргах хьал а увхкаш, пишка тIа барзкъаш докъаде. берашкеи газови апаратура ца йовзача нахагеи газови пишках пайда эцийта.

9. Нагахьа санна газа хьадж эккхе, пишка хьалхашкеи счетчика юхеи йоахка кранаш дIакъовла, цIагIа цIилеторгаш а ма сега электроприборех пайда а ма эца, цIагIа фо чукхетийта, аварийни службага телефон тоха: 0-4. Старопромысловски районе — 0-36.

«НохчГIалгIгаза» управлени.

Город Грозне, 23-ча участкерча № 313 корпуса, 7-ча квартире вахача гражданина Топчица Александр Федоровича суде деннад город Грозне, Кирова цIерахча поселке, Новогрозненски улицагIа, № 38 йолча цIагIа, 7-ча квартире яха гражданка Топчица Нина Алексеевна ше йитарах дола дош

Дош дувцаргда город Грозне, Октябрьски района халкъа суде.

Город Грозне, Левандовский улицагIа, № 73 йолча цIагIа вахача гражданина Шашкин Борис Ивановича суде деннад город Грозне, Ливандовский улицагIа, № 73 йолча цIагIа яха гражданка Шашкина Сима Галиаскаровна ше йитарах дола дош.

Дош дувцаргда город Грозне, Октябрьски района халкъа суде.

МОСКВА. ЦIЕ МАЙДА. В. Мусаэльянен Е. Кассинен сурт. ТАСС фотохроника.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный ЦIеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48; партийни вахарен, промышленни, юртбоахамен, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский ра очий». Проспект Революции, 7/84.

СФ05234. Заказ № 2478.